

PROJEKT

HRVATSKA VOJSKA – HRVATSKO DRUŠTVO

Zagreb, 20. prosinac 2010.

Naručitelj projekta:

Ministarstvo obrane Republike Hrvatske (MORH) i
Institut za istraživanje i razvoj obrambenih sustava (IROS)

Organizacija i provedba projekta:

Institut društvenih znanosti Ivo Pilar
Ravnatelj Instituta Pilar:
prof. dr. sc. Vlado ŠAKIĆ

Suradnička institucija:

Institut za istraživanje i razvoj obrambenih sustava (IROS)
Ravnatelj IROS-a:
brigadir prof. dr. sc. Dario MATIKA

KONCEPCIJA PROJEKTA

prof. dr. sc. Vlado Šakić

Predsjednik Savjeta projekta:
general-pukovnik mr. sc. Slavko
BARIĆ, zamjenik NGS OS RH

Voditelj projekta:
prof. dr. sc. Vlado **ŠAKIĆ**,
ravnatelj Instituta Pilar

Voditelj konzultantskog tima:
prof. dr. sc. Ivan **ROGIĆ**,
Institut Pilar

Stručna tajnica i koordinatorka provedbe projekta:
mr. sc. Ines **IVIČIĆ**, Institut Pilar

DIONICE PROJEKTA

Voditelj:
dr. sc. Tomislav **SMERIĆ**,
znanstveni suradnik,
Institut Pilar

**Stavovi
hrvatske
javnosti
spram
Hrvatske
vojske**

**Hrvatski
nacionalni
identitet i
identitet
Hrvatske
vojske**

**Hrvatska vojska
i nacionalna
strategija
razvitka**

Voditeljica:
dr. sc. Renata **FRANC**,
viša znanstvena suradnica,
Institut Pilar

Voditeljica :
dr. sc. Anka **MIŠETIĆ**,
viša znanstvena suradnica,
Institut Pilar

SURADNICI NA PROJEKTU

Suradnici za terenska istraživanja:

- studenti

- anketiranje javnosti
- čitanje tiska
- unos podataka

Stručni tim Instituta Pilar:

- znanstvenici
- znanstveni novaci

- organizacija, vođenje i kontrola cjelokupne provedbe projekta
- obrada i analiza podataka
- pisanje izvješća i završnih dokumenata

Vanjski suradnici:

- stručnjaci OS RH-a i MORH-a
- stručnjaci NATO-a
- drugi domaći i inozemni stručnjaci

- sudjelovanje u fokus grupama, radionicama i intervjuima
- savjetodavni poslovi
- sudjelovanje u pisanju dijelova izvješća i završnih dokumenata

poticaj sustavne i trajne
analize odnosa društvo-
vojska, uvjetovanog
demokratskom
transformacijom
institucionalnog poretka i
oblikovanjem nacionalne
strategije razvitka

dinamička viševrsnost i
višeslojnost interakcije
između hrvatskog društva i
Hrvatske vojske

TEMELJNI RAZLOZI

malobrojnost istraživanja
vezanih uz analizu i
razjašnjivanje odnosa između
društva i vojske u praktičnim
područjima svakodnevnoga
života

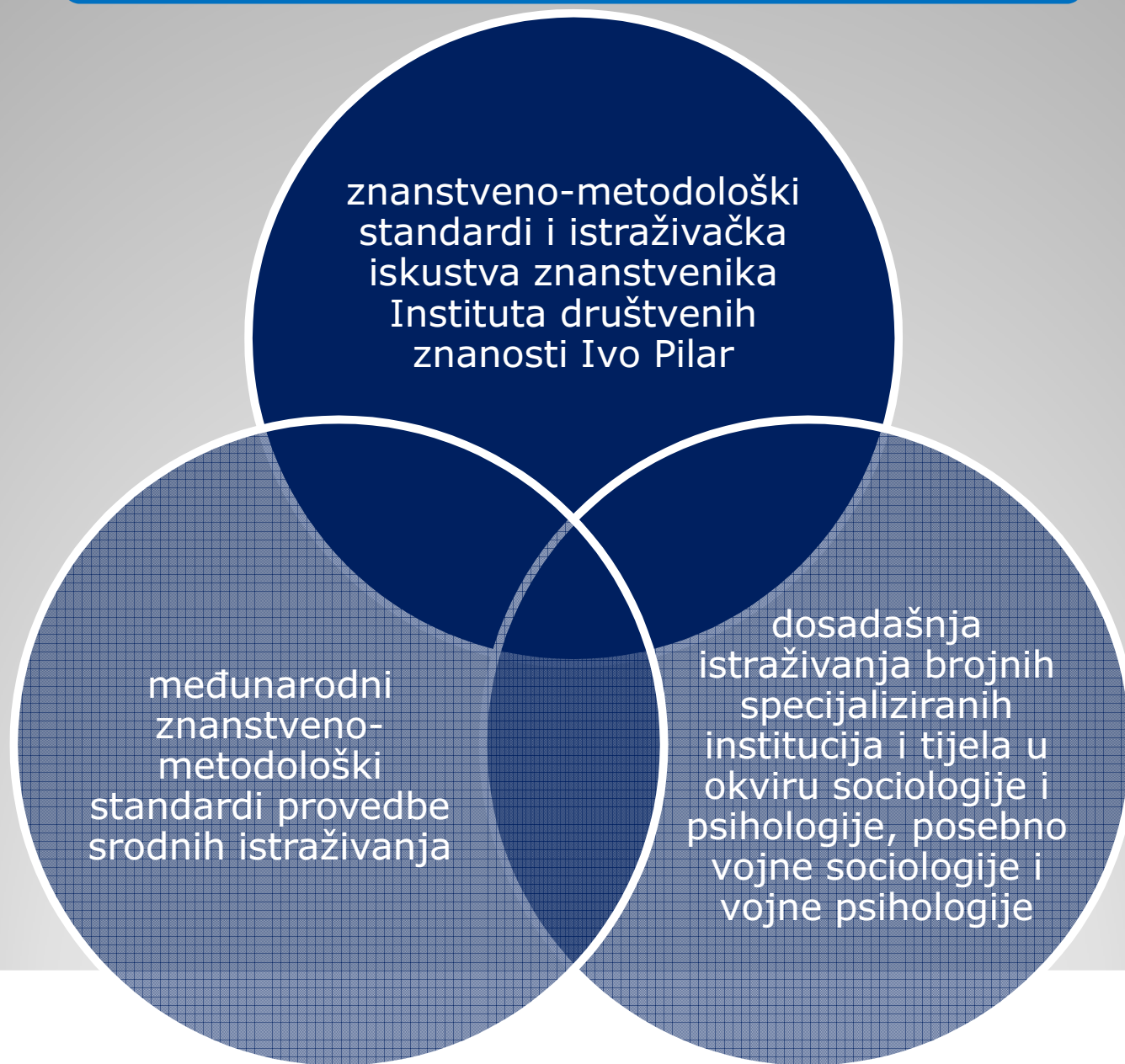
manjak uvida i znanja o
temeljnim odnosima različitih
društvenih sudionika prema
vojsci kao instituciji i kao
društvenom sudioniku

CILJ PROJEKTA

obogaćivanje spoznaja o ulozi
i statusu oružanih snaga u
suvremenom hrvatskom
društvenom kontekstu

Znanstvena utemeljenost

Očekivana postignuća

- 1) Poboljšavanje kakvoće generaliziranog uvida u odnose između hrvatskog društva i Hrvatske vojske.
- 2) Ustanovljivanje metodološke i operativne osnove za provedbu niza posebnih analiza.
- 3) Akumulacija brojnih uvida važnih u izgrađivanju i modernizaciji oružanih snaga.
- 4) Akumulacija brojnih nalaza i uvida nužnih za izgrađivanje primjerenih odnosa s međunarodnim vojnim i političkim savezima.
- 5) Akumulacija građe koja dopušta razvoj posebnog sektora izdavačke djelatnosti.
- 6) Dobivanje korisnih pomagala u dugoročnom izgrađivanju javne legitimacije Oružanih snaga Republike Hrvatske.

Konceptcija projekta "Hrvatska vojska – hrvatsko društvo"

- Temeljila se na međunarodnim znanstveno metodološkim standardima provedbe srodnih istraživanja te dosadašnjim istraživačkim iskustvima brojnih specijaliziranih institucija i tijela na području sociologije i socijalne psihologije.
- Spomenut ćemo nekoliko najvažnijih:
 - *European Research Group on Military Society (ERGOMAS),*
 - *Eurobarometer (European Commission),*
 - *International Sociological Association (ISA) – Research Committee on Armed Forces and Conflict Resolution,*
 - *Gallup Organization,*
 - *International Social Survey Program (ISSP).*

Koncepcija projekta "Hrvatska vojska – hrvatsko društvo"

- Prema koncepciji provedbe projekt je podijeljen u tri dionice u okviru kojih su razvijene posebne metodološke strategije:
 1. stavovi hrvatske javnosti spram Hrvatske vojske,
 2. hrvatski nacionalni identitet i identitet Hrvatske vojske,
 3. Hrvatska vojska i nacionalna strategija razvitka.

METODOLOGIJA TERENSKIH ISTRAŽIVANJA

Stanko Rihtar

Obavljena anketna terenska istraživanja

Pilot istraživanje

listopad 2007. - uzorak opće populacije

Stavovi hrvatske javnosti spram Hrvatske vojske

veljača/ožujak 2008. - reprezentativni uzorak opće populacije

Hrvatski nacionalni identitet i identitet Hrvatske vojske

svibanj 2008. - reprezentativni uzorak opće populacije

travanj/lipanj 2008. - reprezentativni uzorak časnika OS RH

lipanj 2009. - reprezentativni uzorak kadeta OS RH

Uzorci

Pilot istraživanje

N=360; kvotni uzorak, stratificiran prema spolu, dobi (3 kategorije), obrazovanju (3 kategorije) i urbano-ruralnom rezidencijalnom statusu (2 kategorije, 6 naselja); sustavan izbor adresa, kvotni izbor ispitanika

Istraživanja na općoj populaciji

N=3420 i N=1000; reprezentativni uzorci populacije, stratificirani regionalno (6 regija) i prema stupnju urbaniziranosti naselja (4 kategorije); sustavan izbor adresa na slučajno izabranim lokacijama anketiranja (sample points, 221 i 122); sustavan izbor ispitanika (metoda Trohdala i Cartera)

Istraživanje među časnicima OS RH

N=596; reprezentativni uzorak časnika, stratificiran prema grani, spolu, činu i ustrojbenim cjelinama

Istraživanje među kadetima OS RH

N=147; reprezentativni slučajni sustavni uzorak kadeta

Postupak anketiranja

Pilot istraživanje i istraživanja na općoj populaciji

Provedba: educirani anketari, stalni suradnici Instituta Pilar, uz nadzor voditelja istraživanja i terenskih koordinatora

Anketa licem-u-lice; anonimnost zajamčena nepotpisivanjem ankete, objašnjenjem načina i postupkom izbora ispitanika, objašnjenjem cilja istraživanja

Istraživanje među časnicima i kadetima OS RH

Provedba: vojni psiholozi

Skupno samostalno ispunjavanje, uz upute i nadzor voditelja anketiranja; anonimnost zajamčena nepotpisivanjem ankete, objašnjenjem načina izbora ispitanika, objašnjenjem cilja istraživanja

OSVRT NA PROGRAMSKA UPORIŠTA

prof. dr. sc. Ivan Rogić

Programska uporišta

- Osvrt na neke pristupe ulozi vojnog čimbenika u suvremenom društvu.
- Udio i otisak modernosti u vojnoj praksi u suvremenom društvu.
- Vojna institucija i nacionalna država.
- Važnost postkolonijalne perspektive.
- Institucionalni identitet i neki aspekti događajne osnove Hrvatske vojske 1991 – 1997.
- Javnost, identitet, razvitak - odabrana uporišta istraživačkog pristupa.

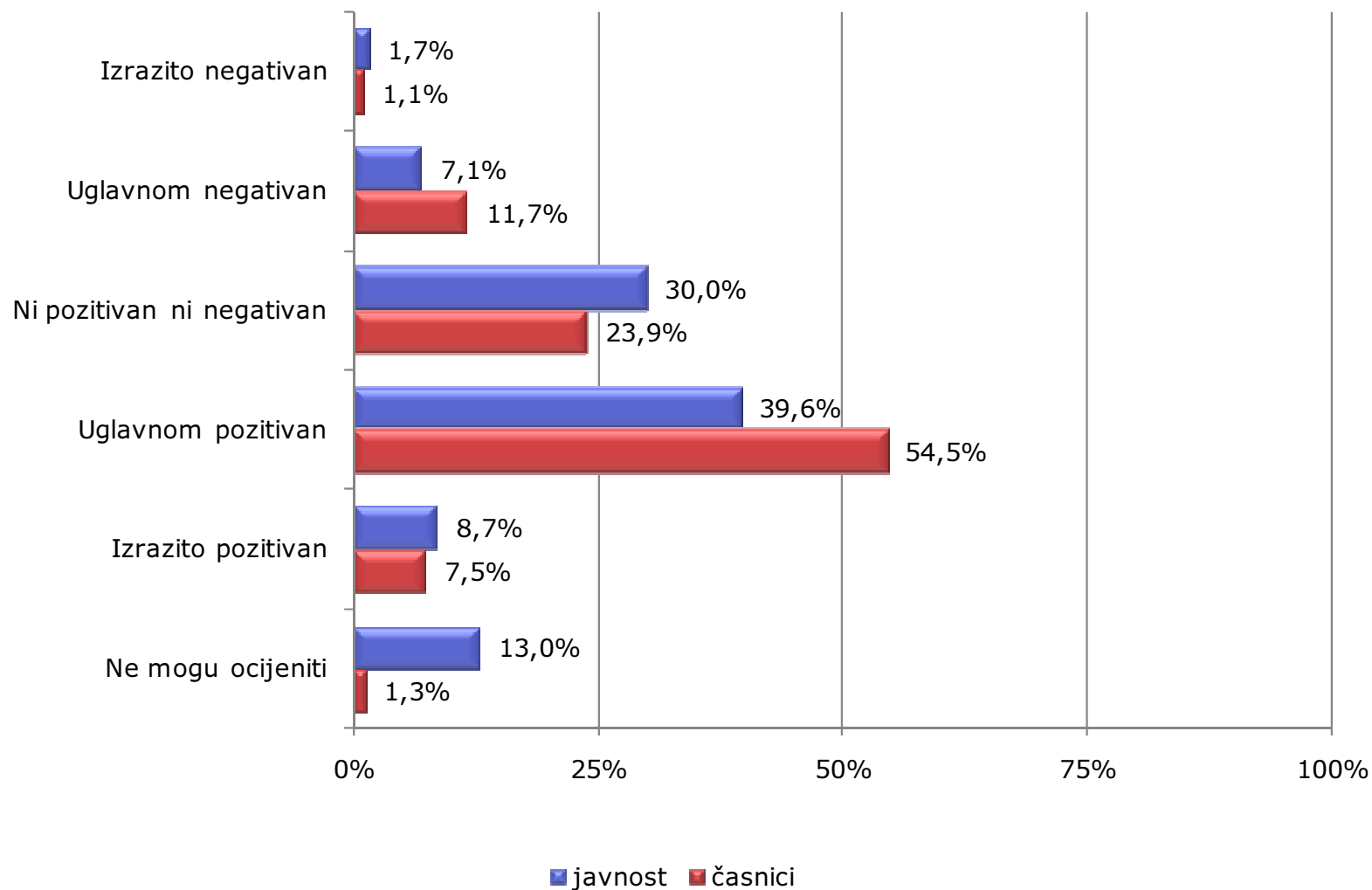
REZULTATI

- 1. STAVOVI JAVNOSTI SPRAM OS RH I STAVOVI ČASNIKA/-CA OS RH**
(dr. sc. Tomislav Smerić)
- 2. HRVATSKI NACIONALNI IDENTITET I IDENTITET HRVATSKE VOJSKE**
(dr. sc. Renata Franc)
- 3. RADIONICE – HRVATSKA VOJSKA I DRUŠTVO ZNANJA / HRVATSKA VOJSKA I STVARANJE NOVE GOSPODARSKE STRUKTURE / HRVATSKA VOJSKA KAO ČIMBENIK LOKALNOG RAZVITKA / HRVATSKA VOJSKA I ZAŠTITA OKOLIŠA**
(dr. sc. Anka Mišetić)

STAVOVI JAVNOSTI SPRAM OS RH I STAVOVI ČASNIKA/-CA OS RH

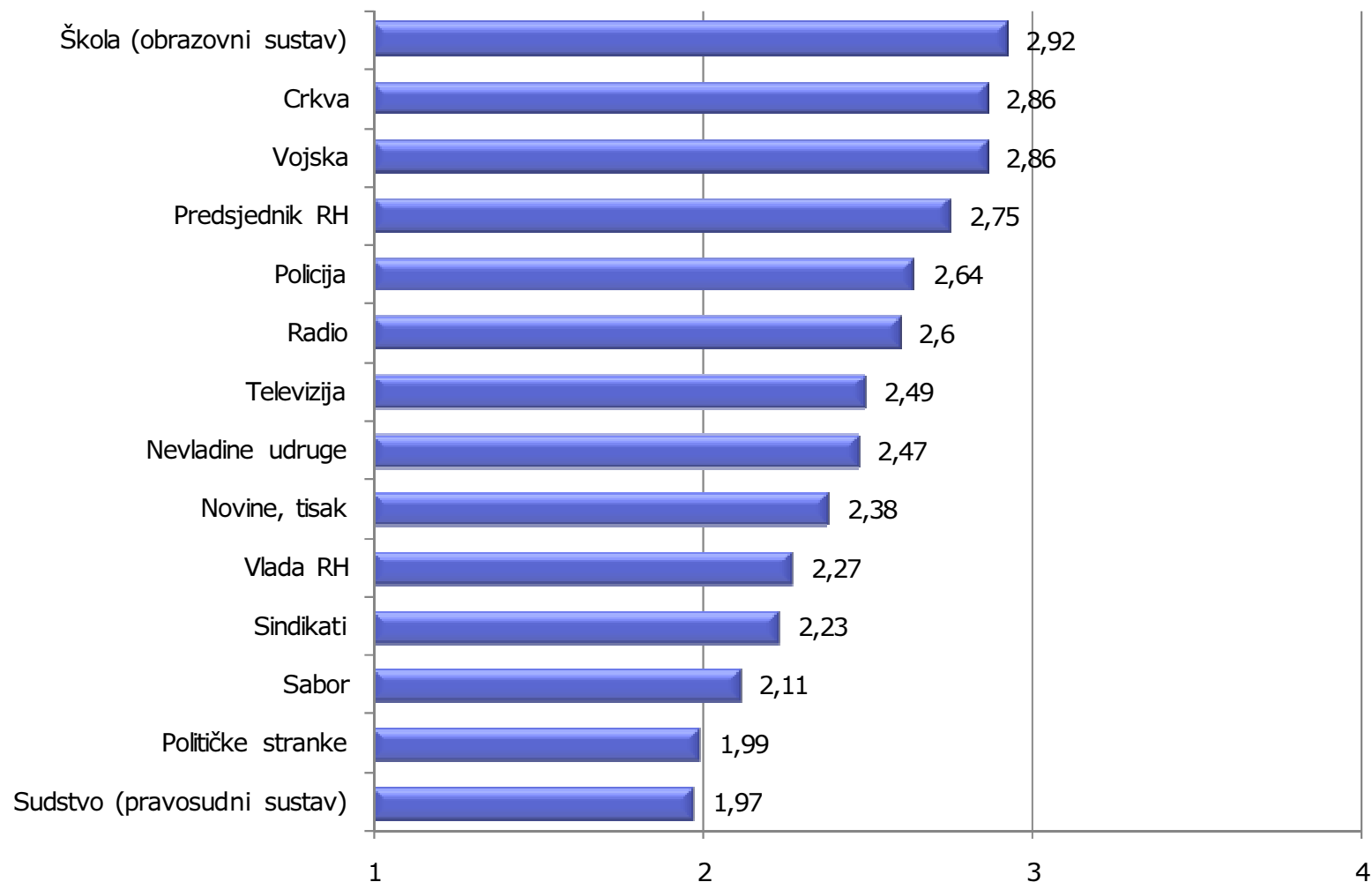
dr. sc. Tomislav Smerić

Procjena stava javnosti prema OS RH

- Razmjerno pozitivnija procjena prevladavajućeg stava hrvatske javnosti prema OS RH časnika u odnosu na procjenu građana.

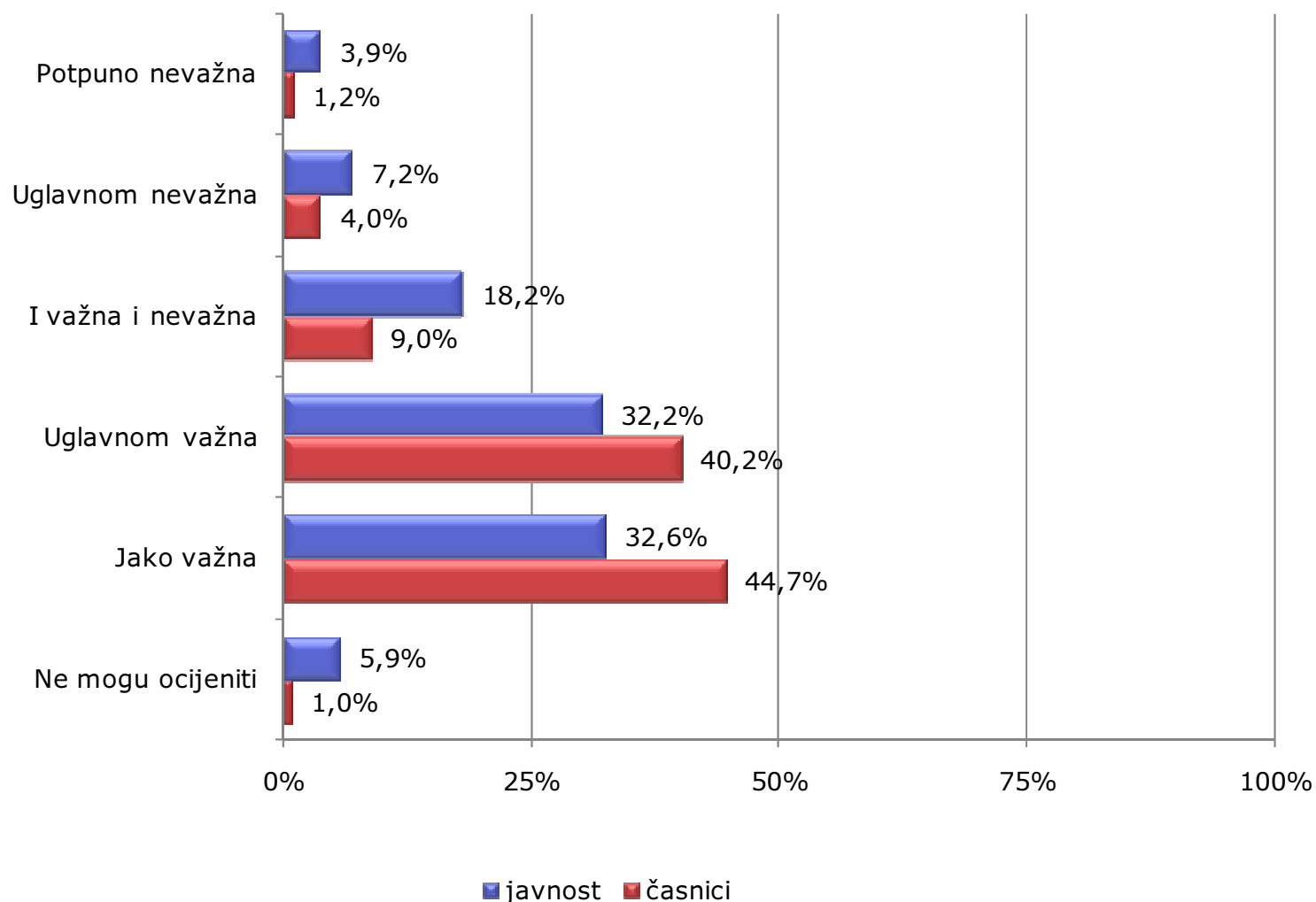
Povjerenje u OS RH kao društvenu instituciju u odnosu na druge institucije*

- Visok stupanj povjerenja građana u OS RH.

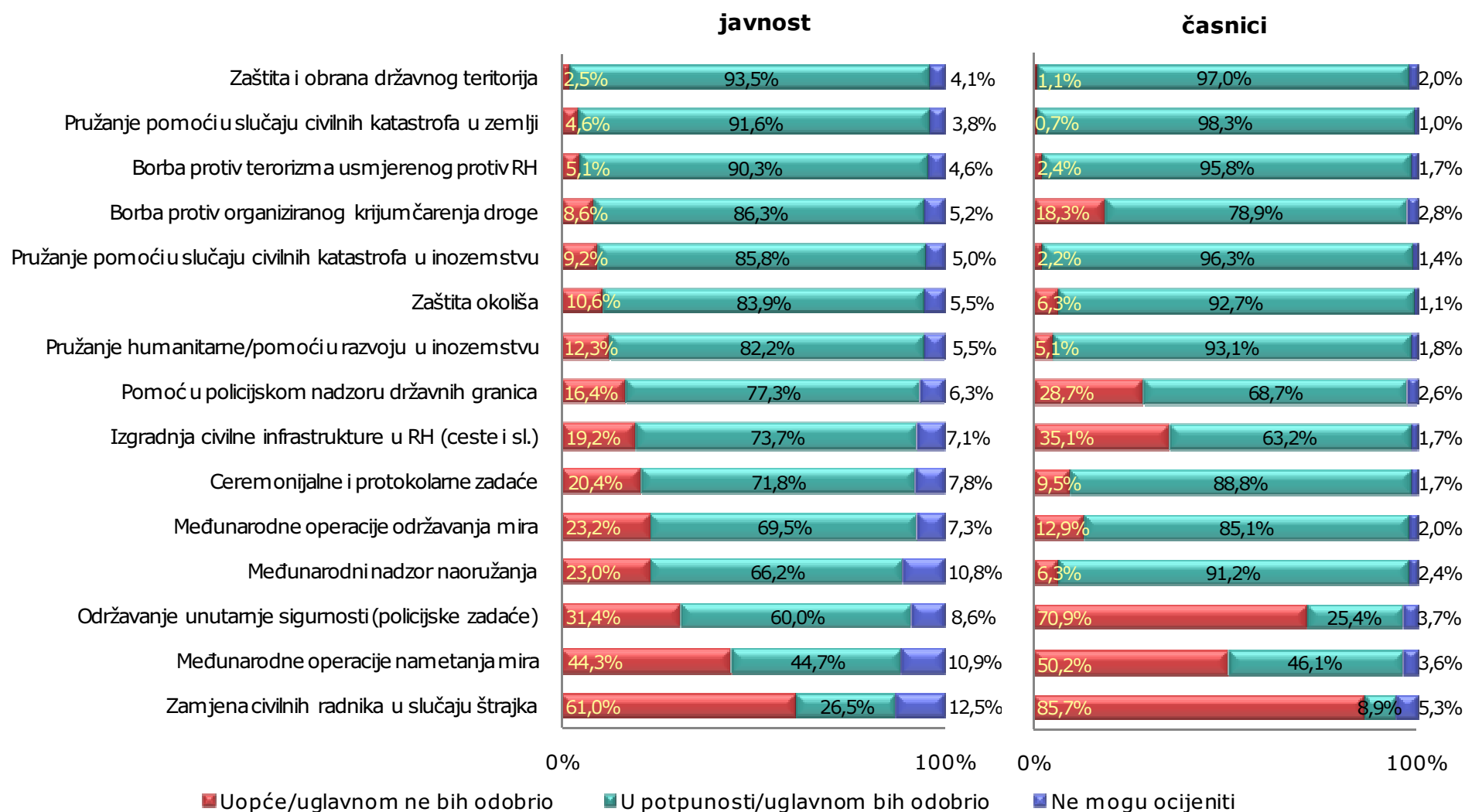
* Samo javnost; ocjene: 1 – uopće ne, 2 – malo, 3 – dosta, 4 – mnogo

Uloga OS RH u kontekstu prijetnji nacionalnoj sigurnosti

- Časnici ulogu OS RH za sigurnost RH procjenjuju razmjerno važnijom u odnosu na važnost koju toj ulozi pripisuju građani.

Prihvaćenost zadaća OS RH

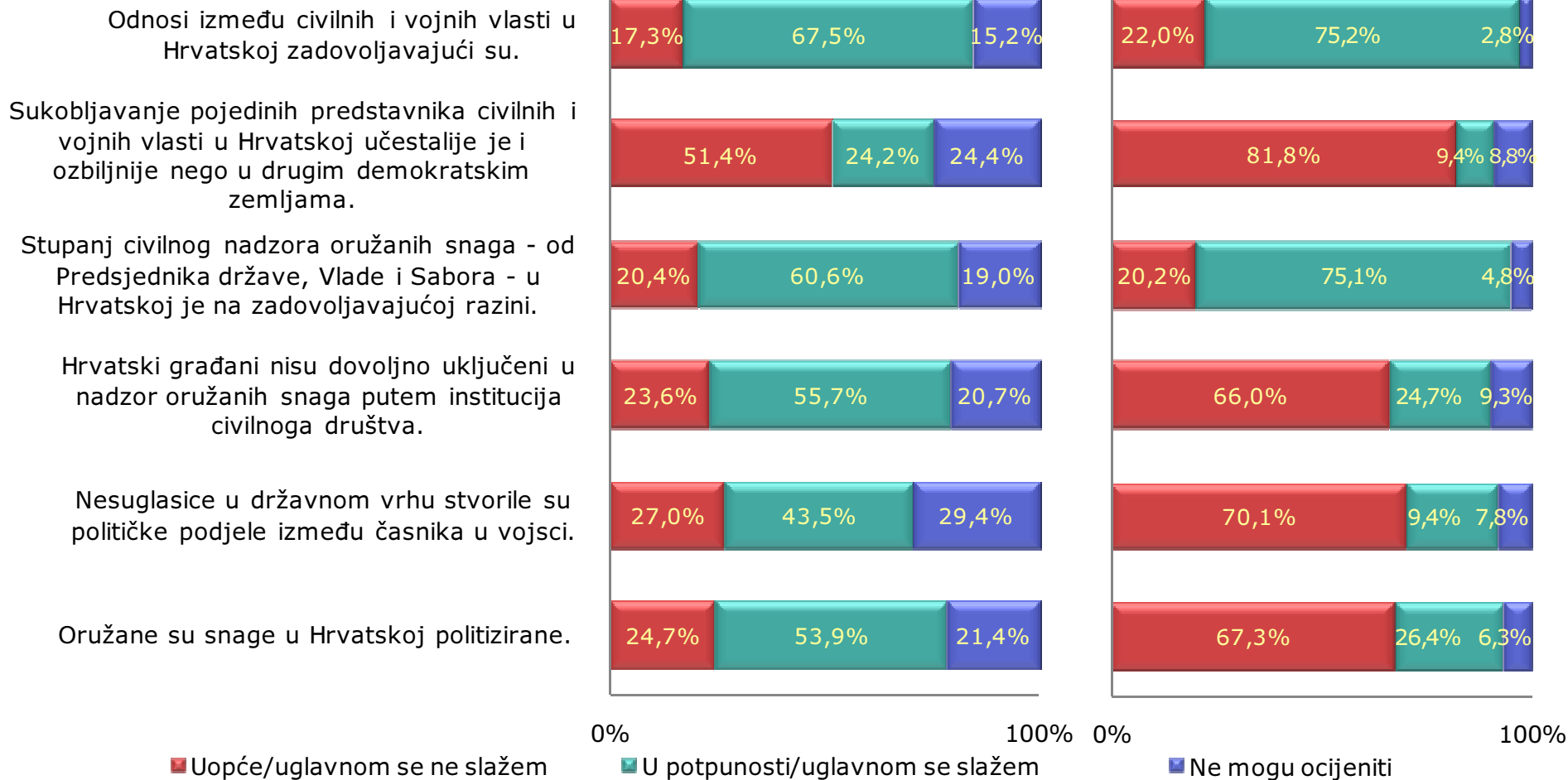

- **Javnost – najprihvaćenije zadaće: zaštita i obrana državnog teritorija, pružanje pomoći u slučaju civilnih katastrofa u zemlji, borba protiv terorizma usmjerenog protiv RH**

Civilno-vojni odnosi

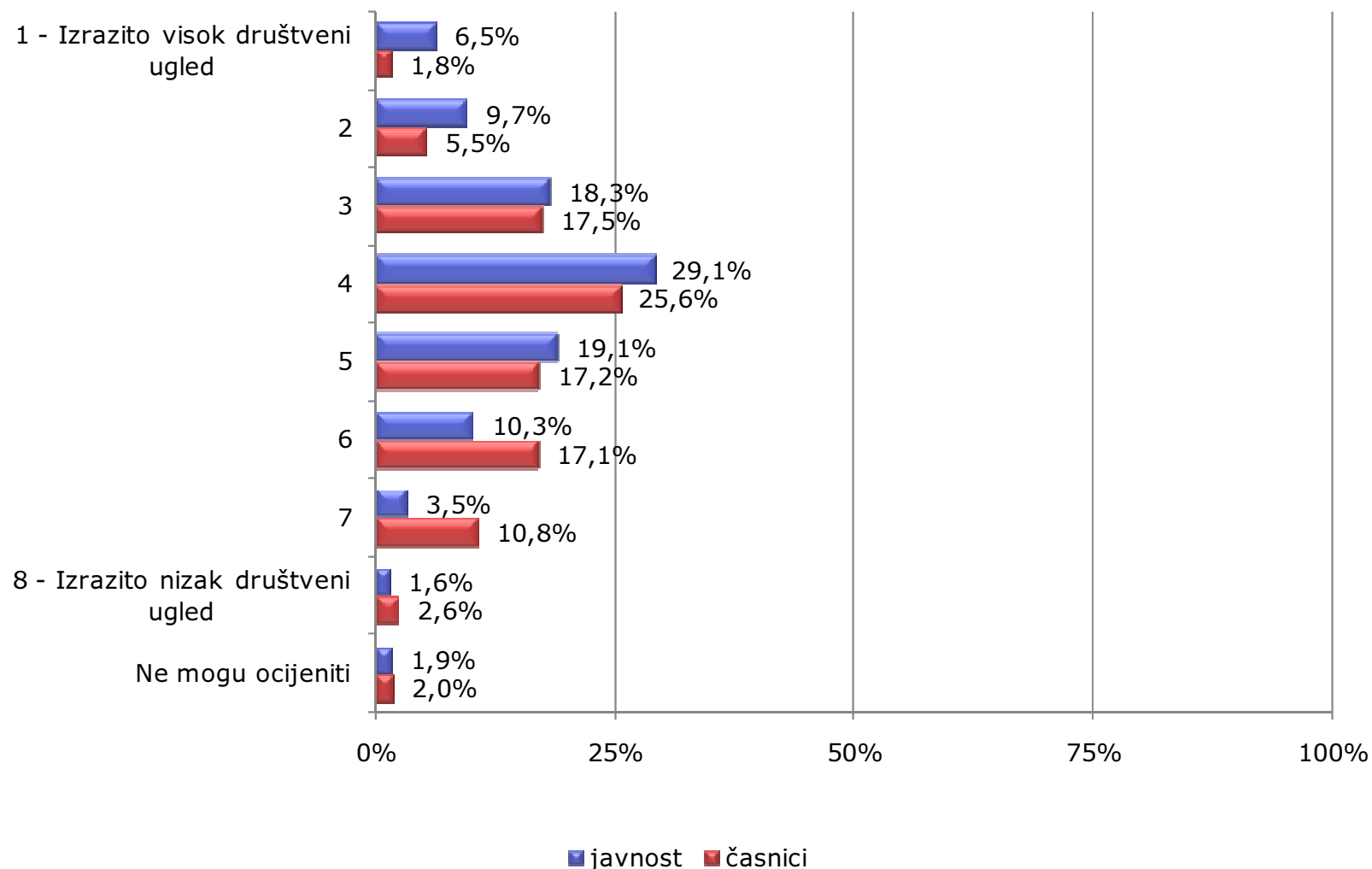
javnost

časnici

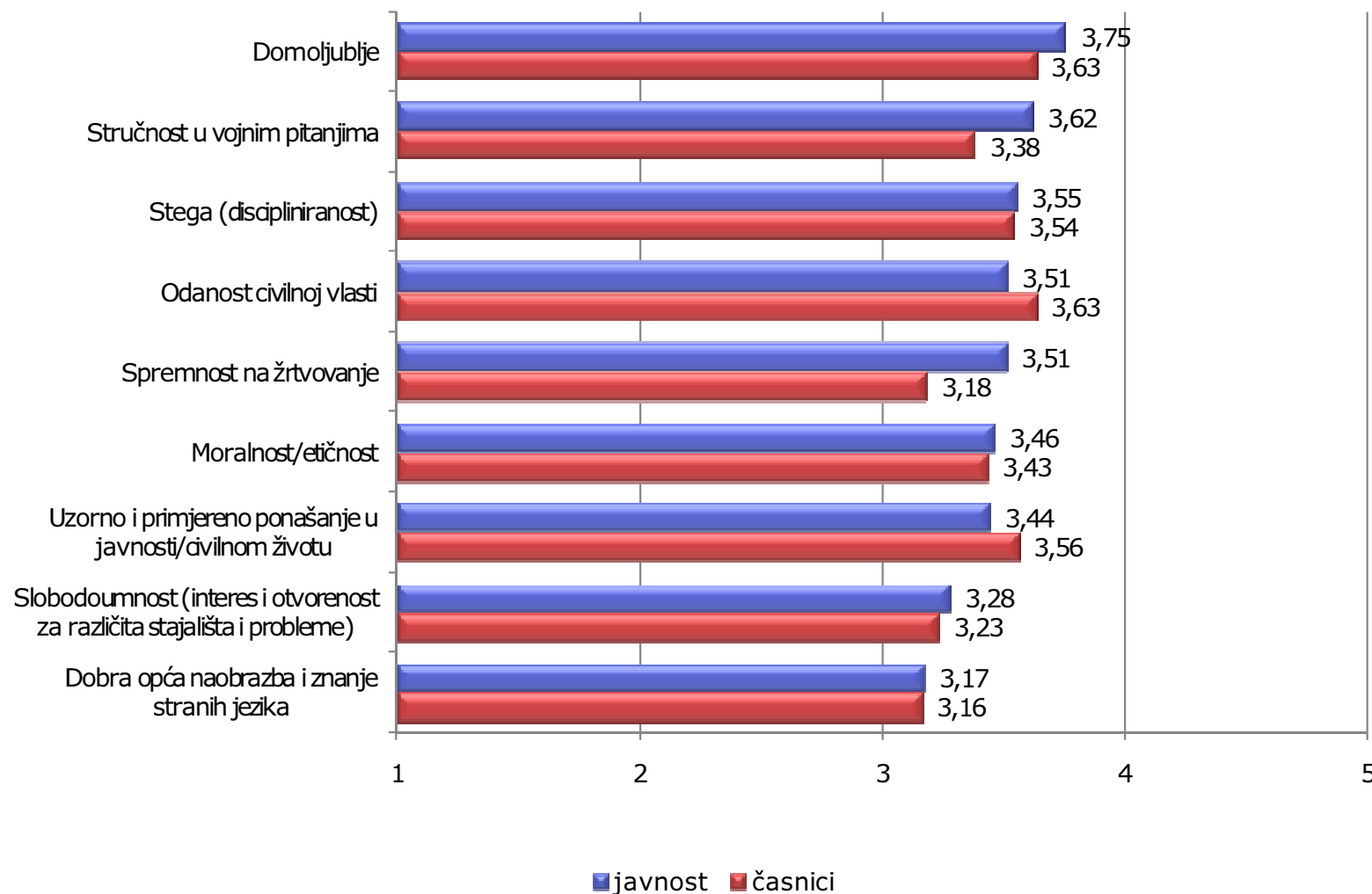
- Podudarnost procjena opće stabilnosti civilno-vojnih odnosa i formalne razine civilnog nadzora OS RH; razlike u procjenama politiziranosti OS RH.

Društveni ugled vojne profesije

- Procijenjena razina društvenog ugleda vojne profesije prosječna - hrvatska javnost ugled vojne profesije procjenjuje razmjerno povoljnije u odnosu na procjenu časnika.

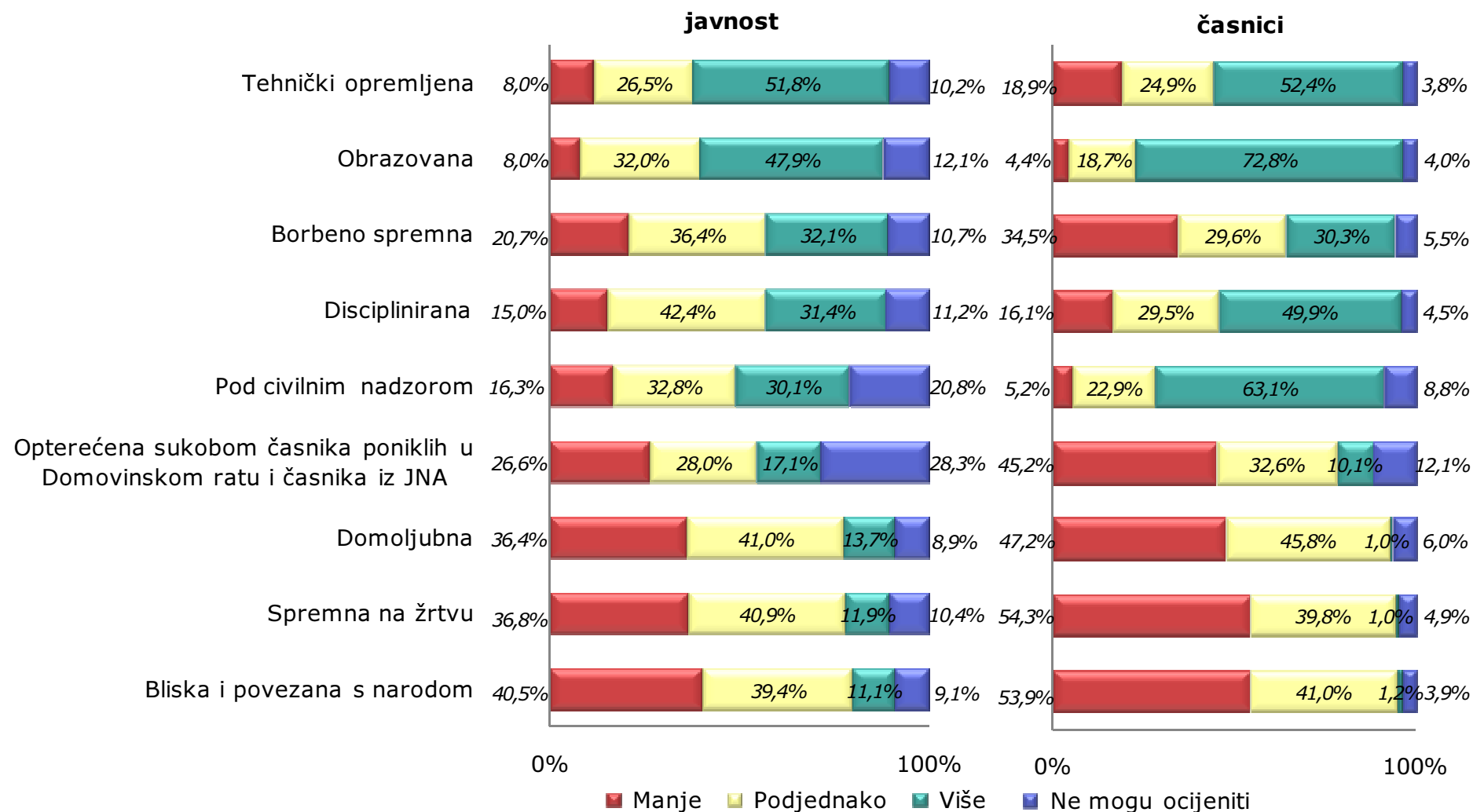
Identitetska obilježja – procjena osobina časnika OS RH*

- Podudarnosti procjena osobina časnika OS RH u odnosu na najistaknutije („domoljublje“) i najmanje istaknute osobine časnika („dobra opća naobrazba i znanje stranih jezika“)

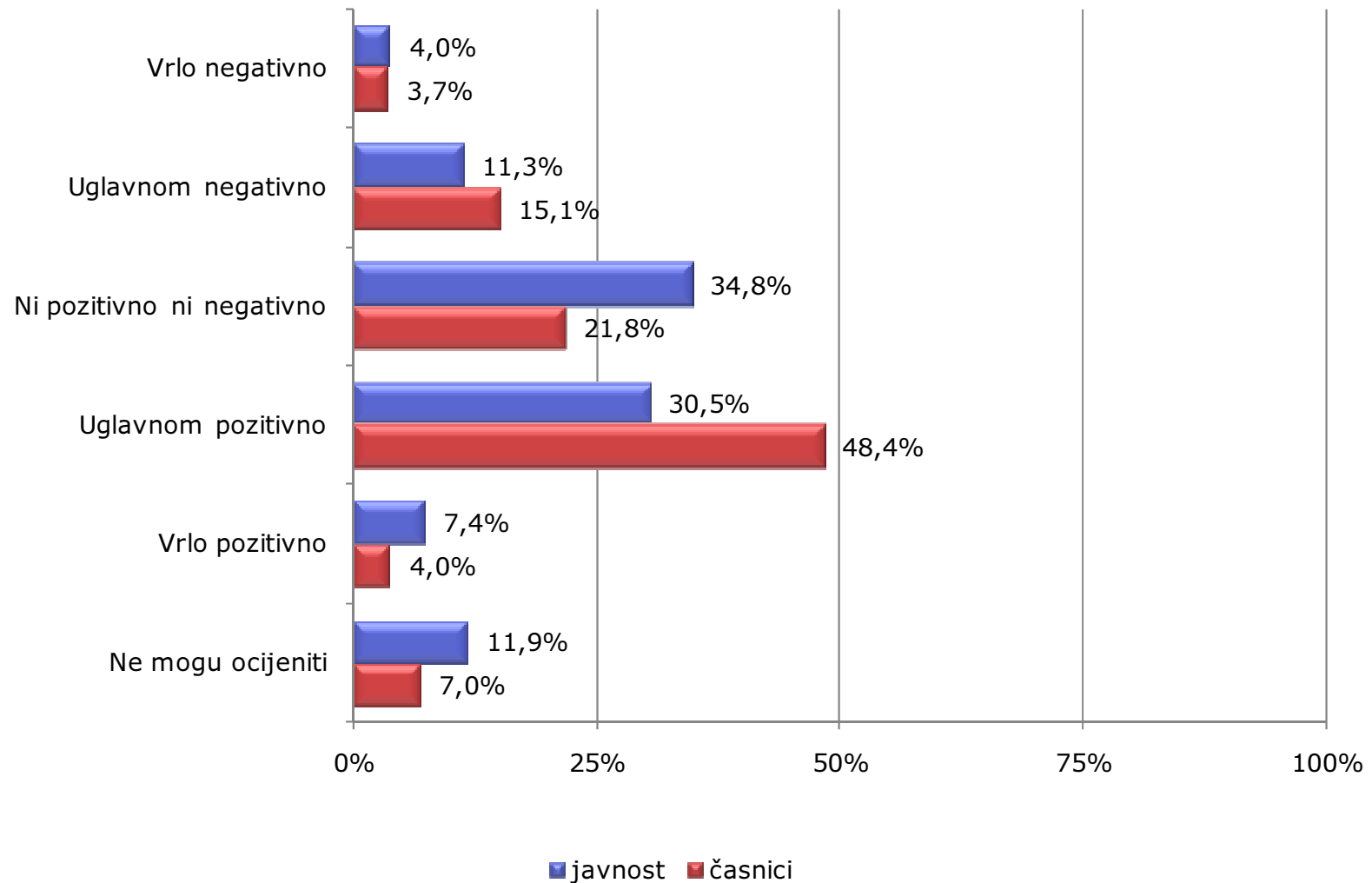
*Ocjene: 1 – navedene osobine uopće nema,..., 5 – navedenu osobinu ima u najvećoj mogućoj mjeri

Identitetski (dis)kontinuitet obilježja suvremenih OS RH spram obilježja OS RH u razdoblju Domovinskog rata

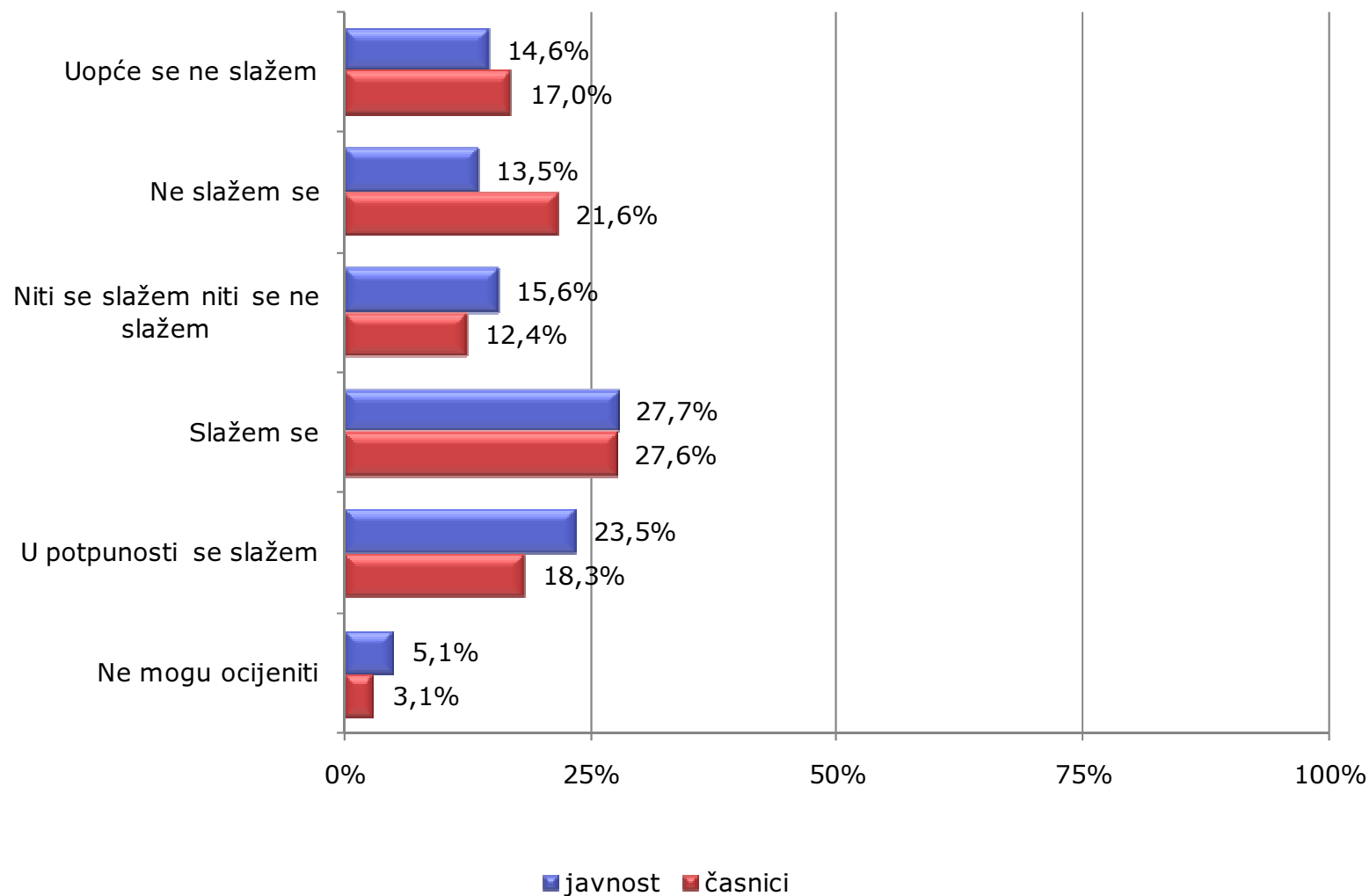
- Javnost: OS RH „tehnički opremljenije“, časnici OS RH „obrazovaniji“, ali OS RH „manje bliske i povezane s narodom“.

Ocjena poratnih reformi u OS RH

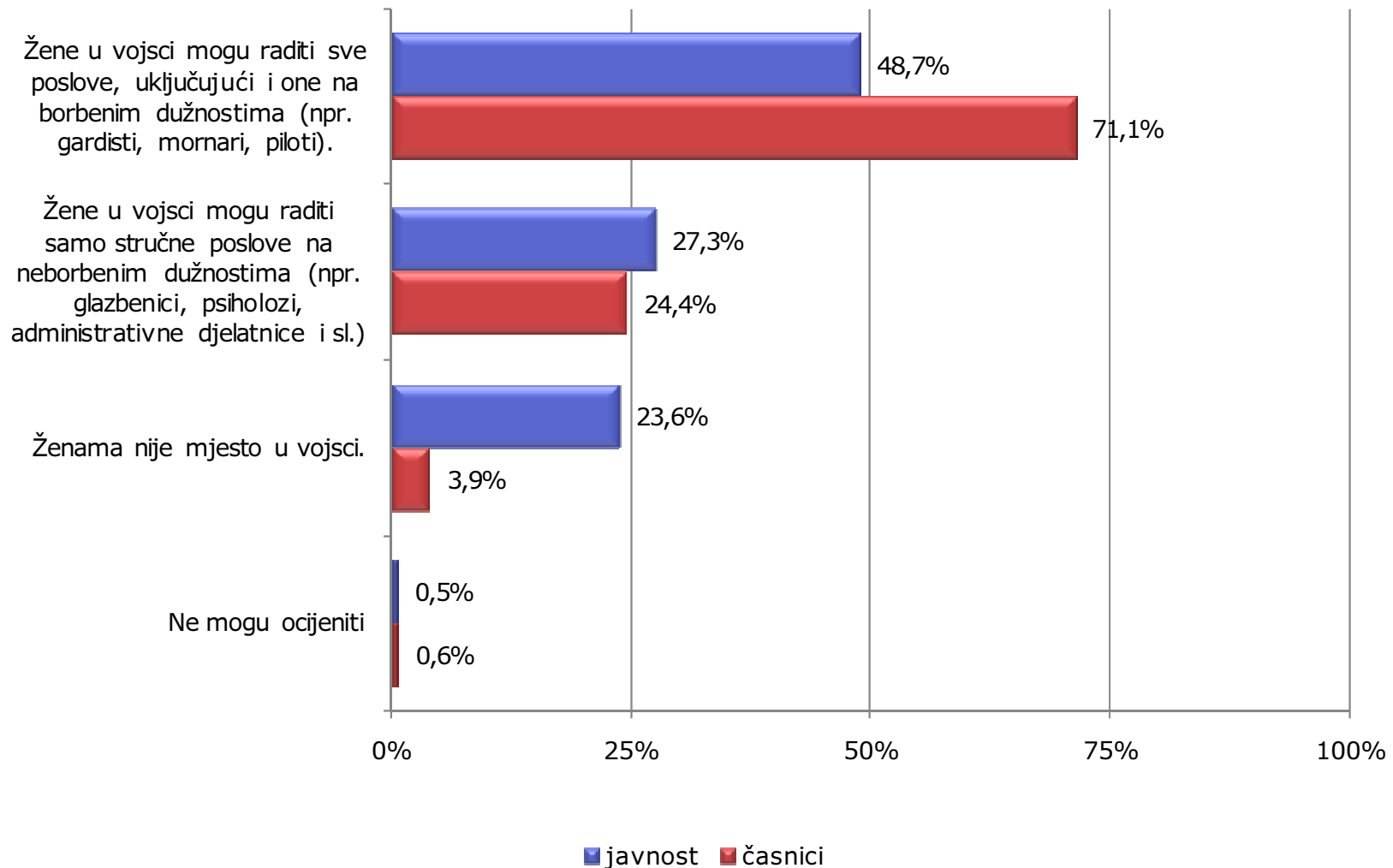
- Razmjerno pozitivnija ocjena poratnih reformi OS RH časnika – javnost suzdržanija u procjenama.

Promjena modela opće vojne obveze – stav prema ukidanju obveznog služenja vojnog roka

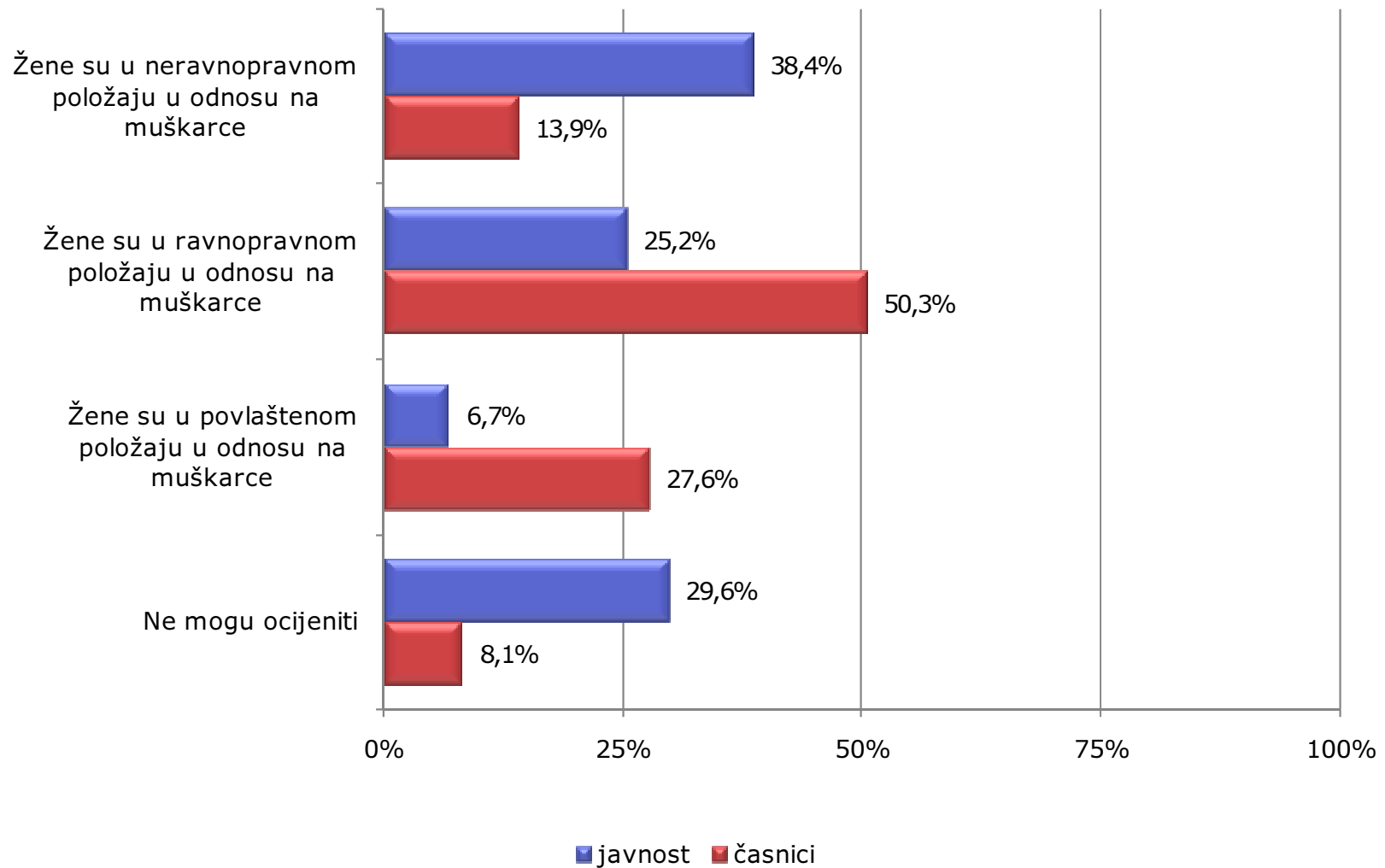
- Ukidanje obveznog vojnog roka razmjerno prihvaćenije u javnosti u odnosu na prihvaćenost među časnicima.

Uloga žena u oružanim snagama

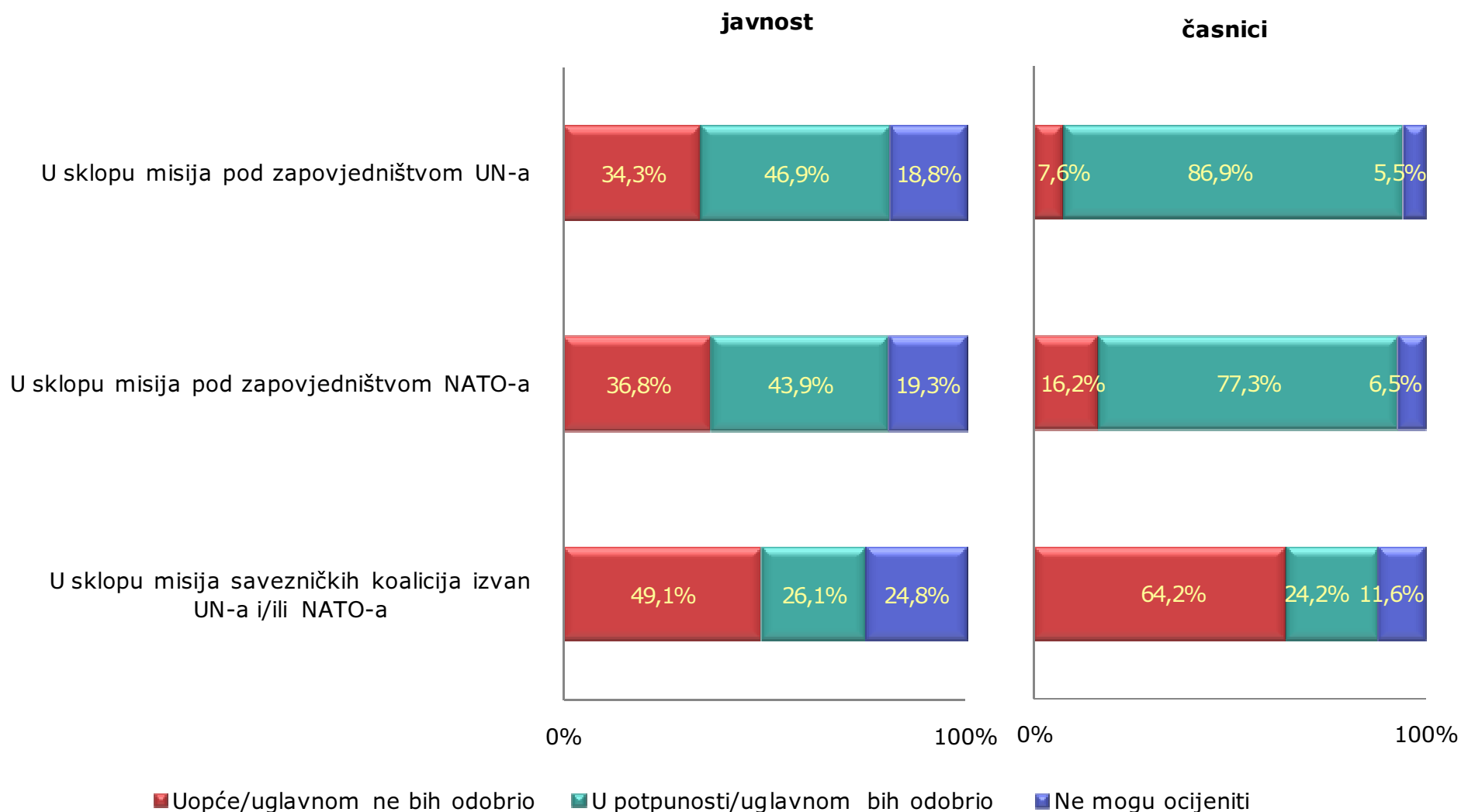
- Javnost isključivija spram rodne integracije organizacijskih vojnih uloga u odnosu na procjene časnika.

Status žena u oružanim snagama

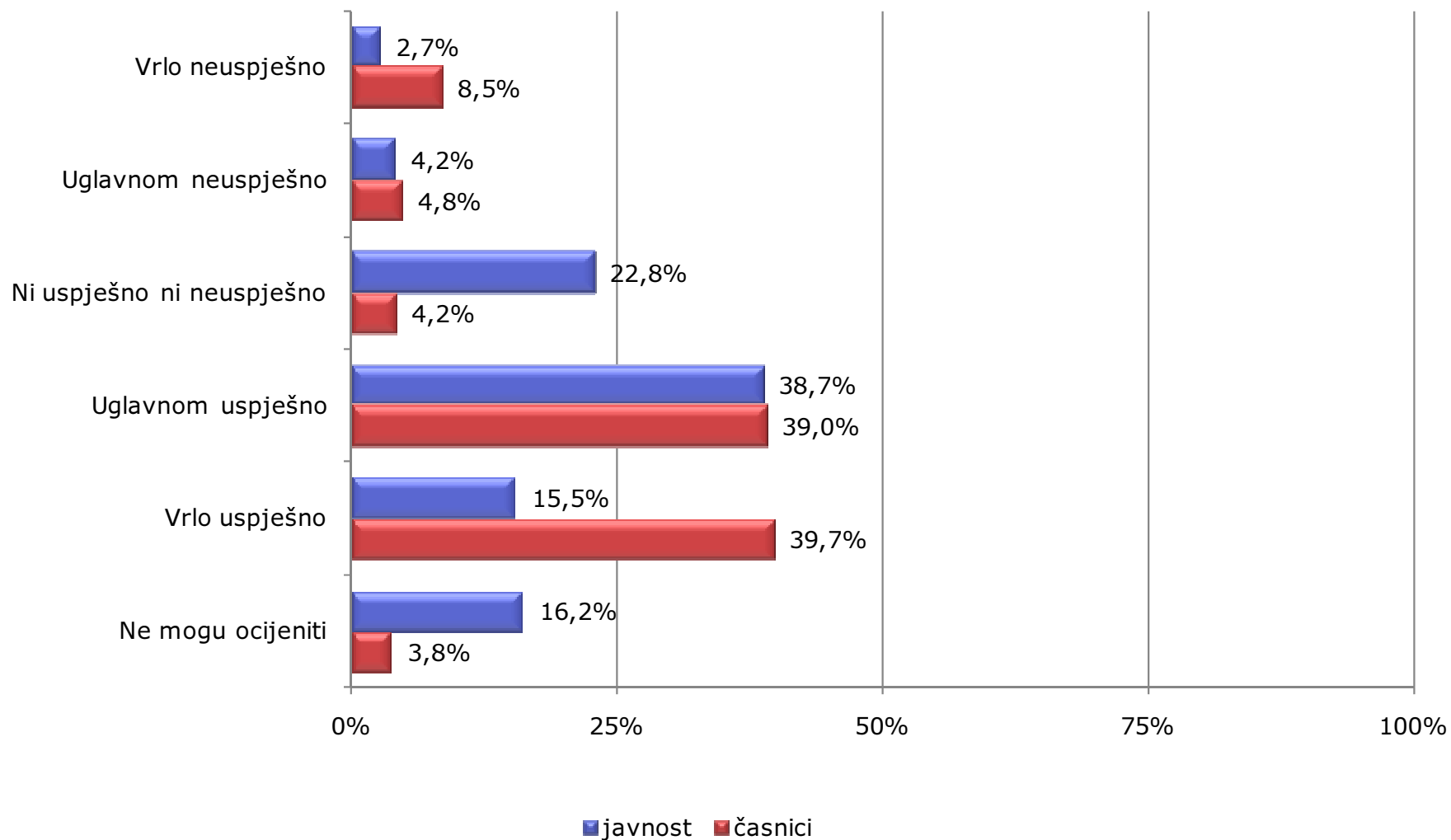
- Javnost skeptičnija u procjeni ostvarenog stupnja rodne ravnopravnosti u vojsci u odnosu na procjenu časnika.

Djelovanje OS RH u međunarodnim vojnim misijama

- Podudarnost procjena javnosti i časnika – potpora sudjelovanju OS RH u vojnim misijama UN-a i NATO-a, neslaganje sa sudjelovanjem u misijama savezničkih koalicija izvan UN-a i/ili NATO-a.

Ocjena dosadašnjeg sudjelovanja OS RH u međunarodnim vojnim misijama

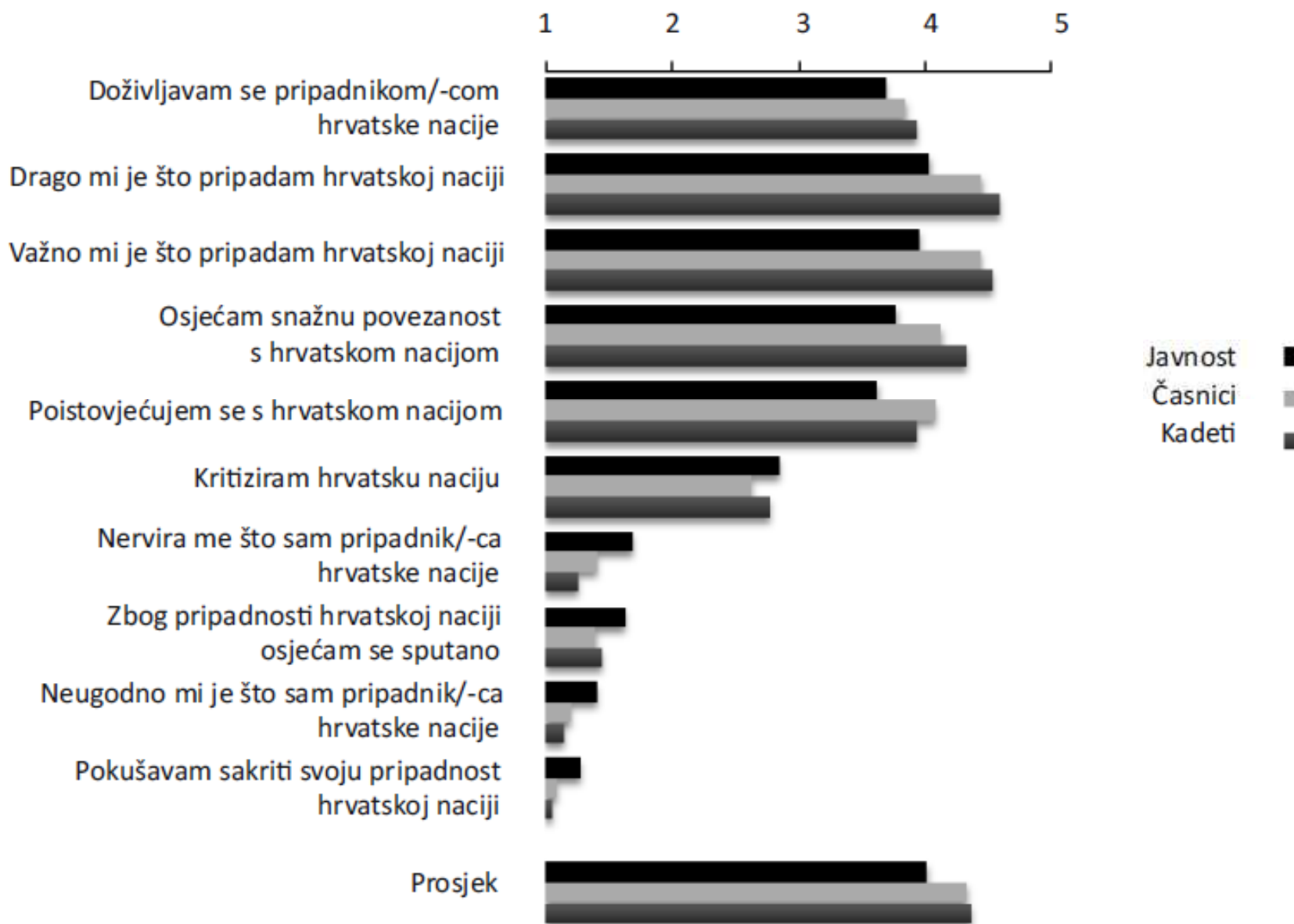

- Povoljna ocjena dosadašnjeg sudjelovanja OS RH u međunarodnim vojnim misijama (naglašenija među časnicima).

HRVATSKI NACIONALNI IDENTITET I IDENTITET HRVATSKE VOJSKE

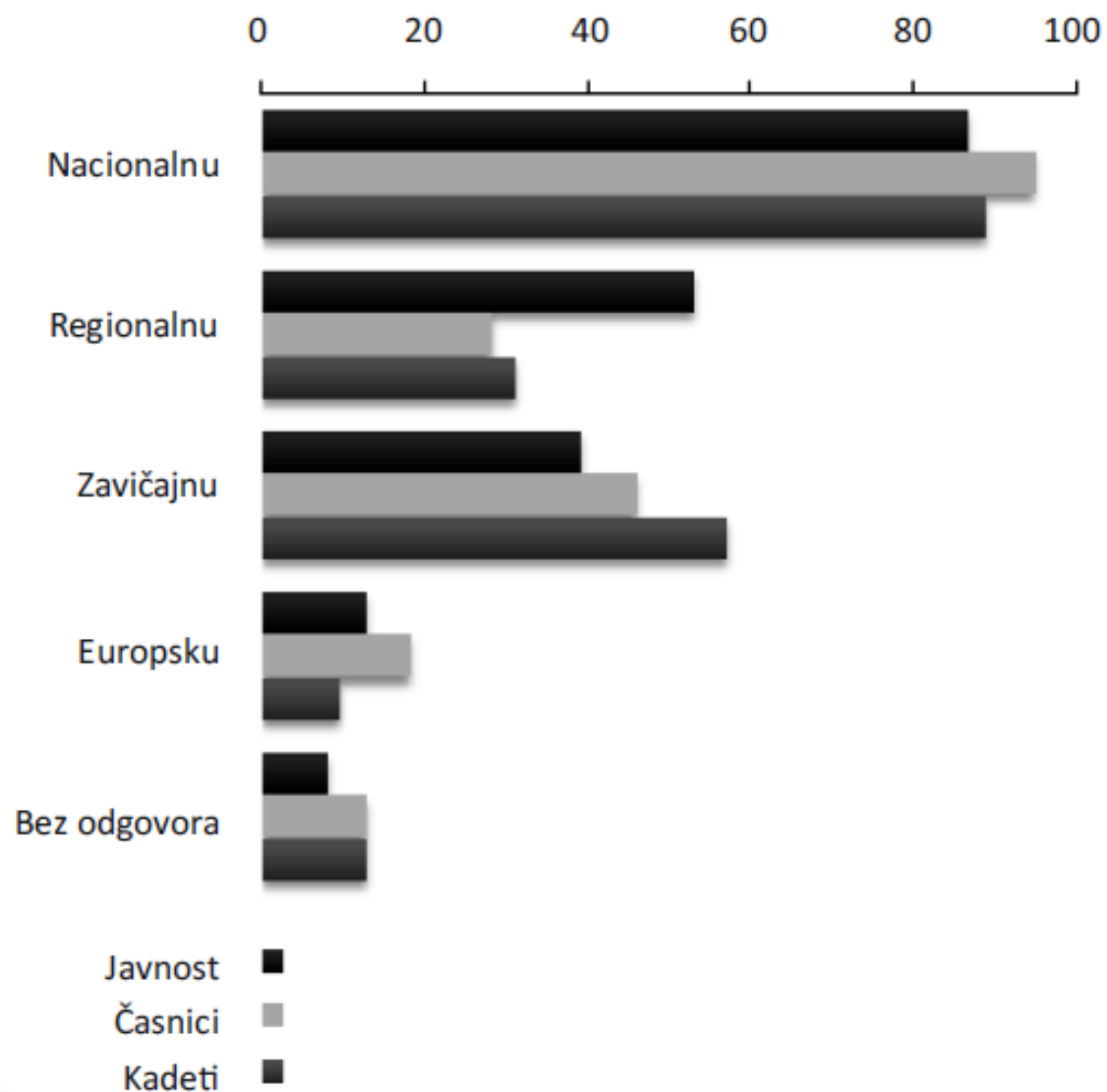
dr. sc. Renata Franc

Misleći na svoju pripadnost hrvatskoj naciji, odgovorite koliko se često osjećate ili ponašate na sljedeći način?*

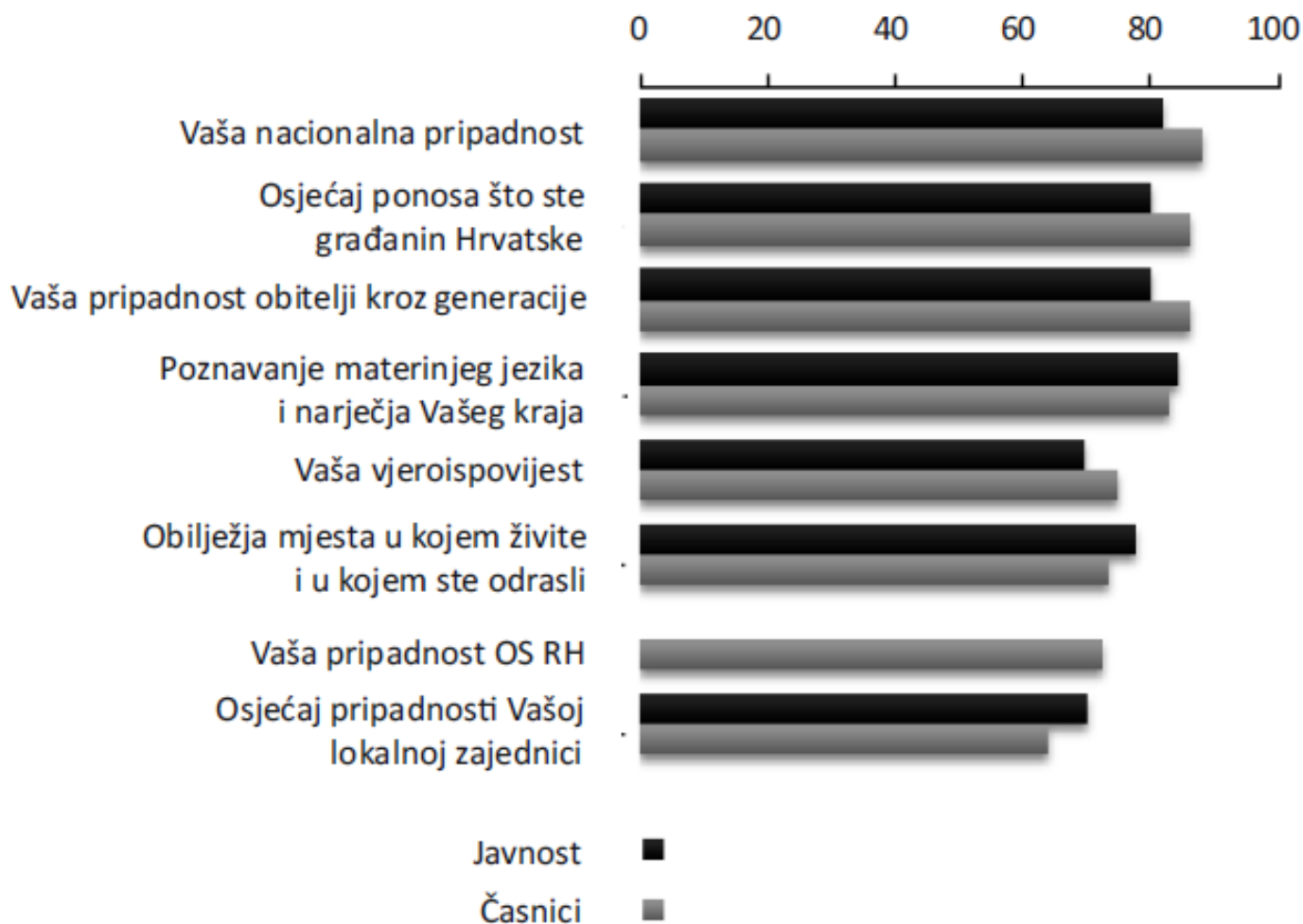
* Odgovori na ljestvici od 1 – nikada do 5 – vrlo često.

**Kad bi se u osobne dokumente tražio upis dviju
pripadnost, koje biste Vi - od navedenih - izabrali?***

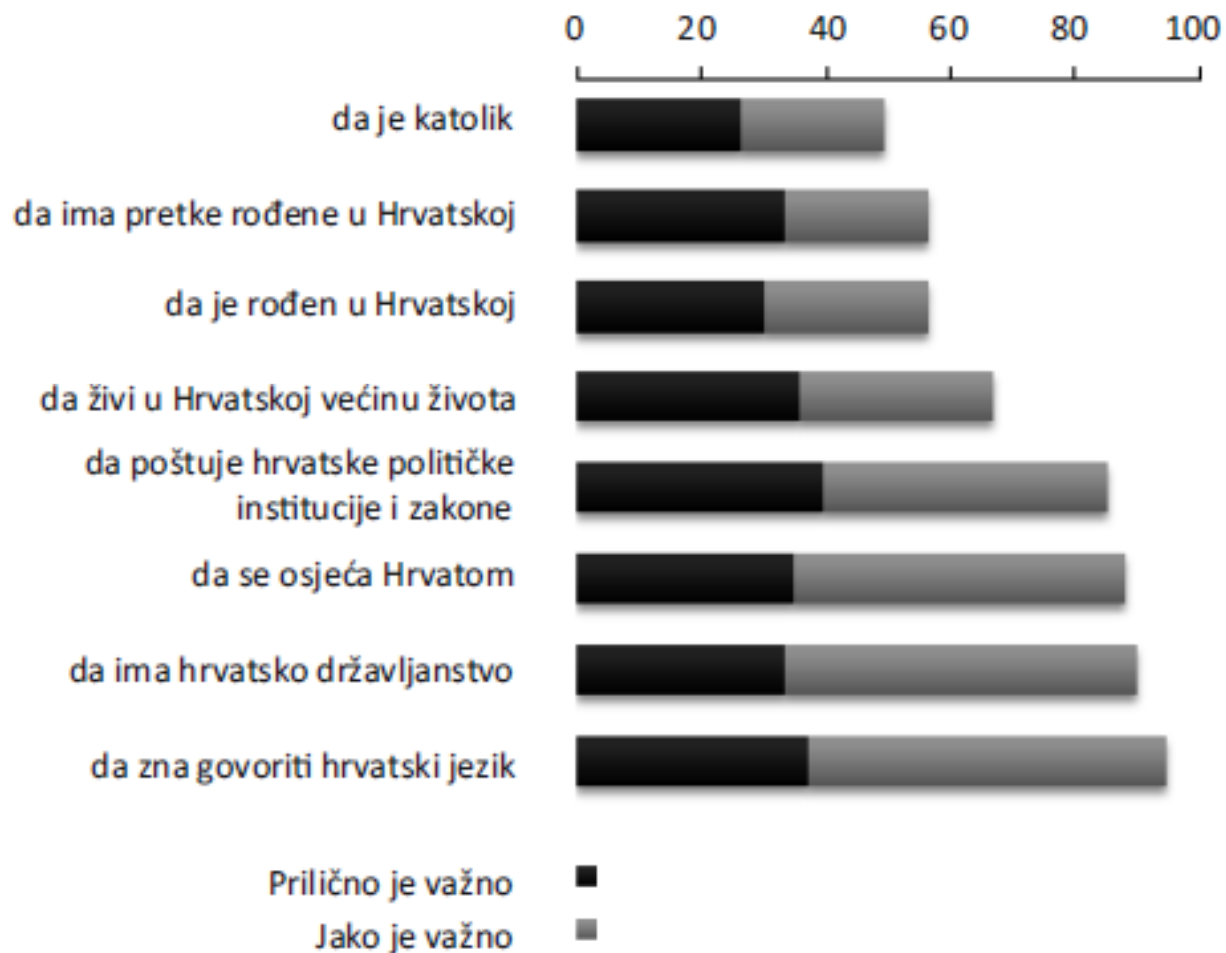
* Zbrojeni postotci odgovora za prvi i drugi izbor.

Koliko su Vama osobno za osjećaj i predodžbu o tome tko ste važne sljedeće osobine ili pripadnost?*

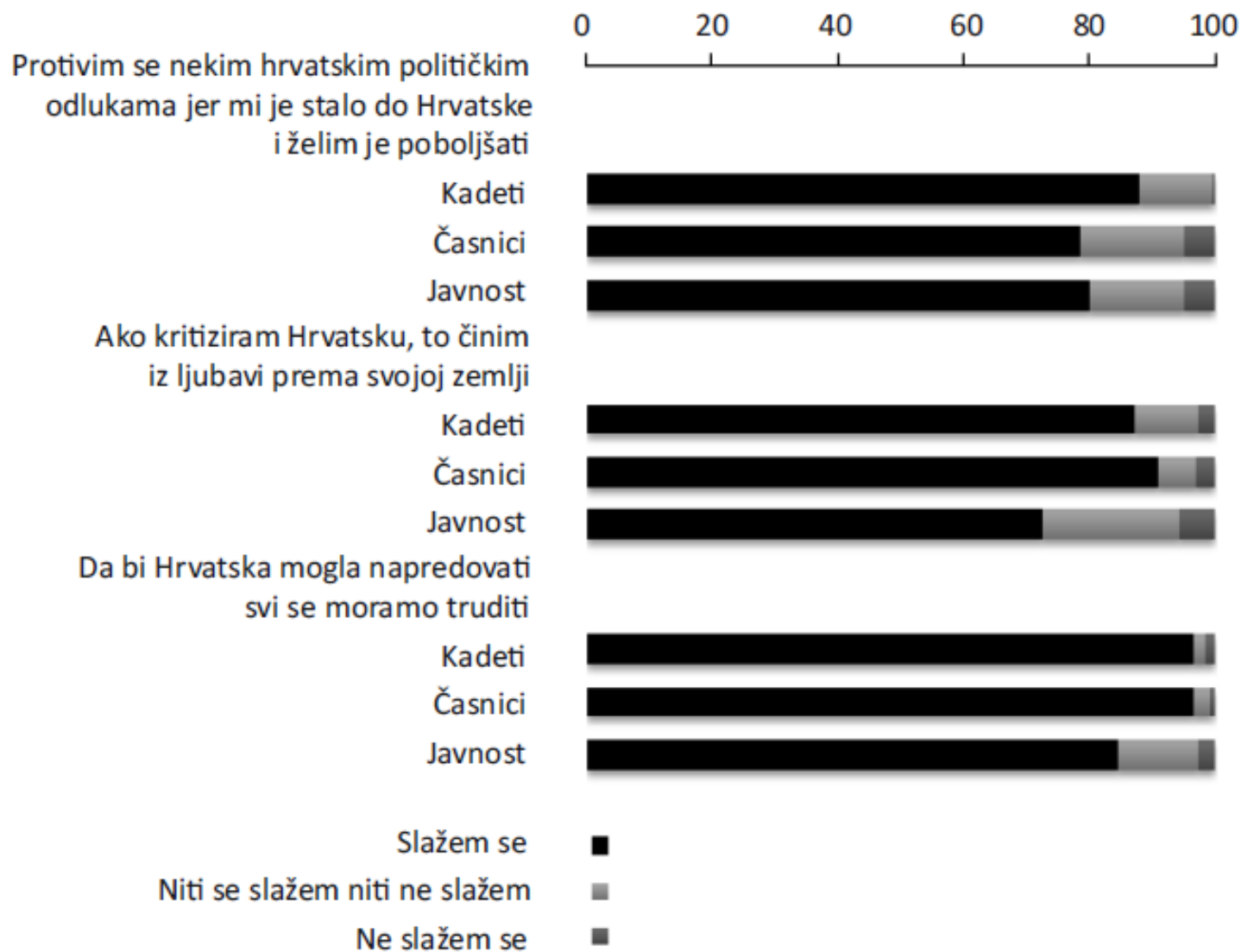
* Zbrojeni postotci odgovora 'važno' i 'vrlo važno'.

Prema Vašem mišljenju, da bi netko bio pravi hrvatski građanin, koliko je važno...*

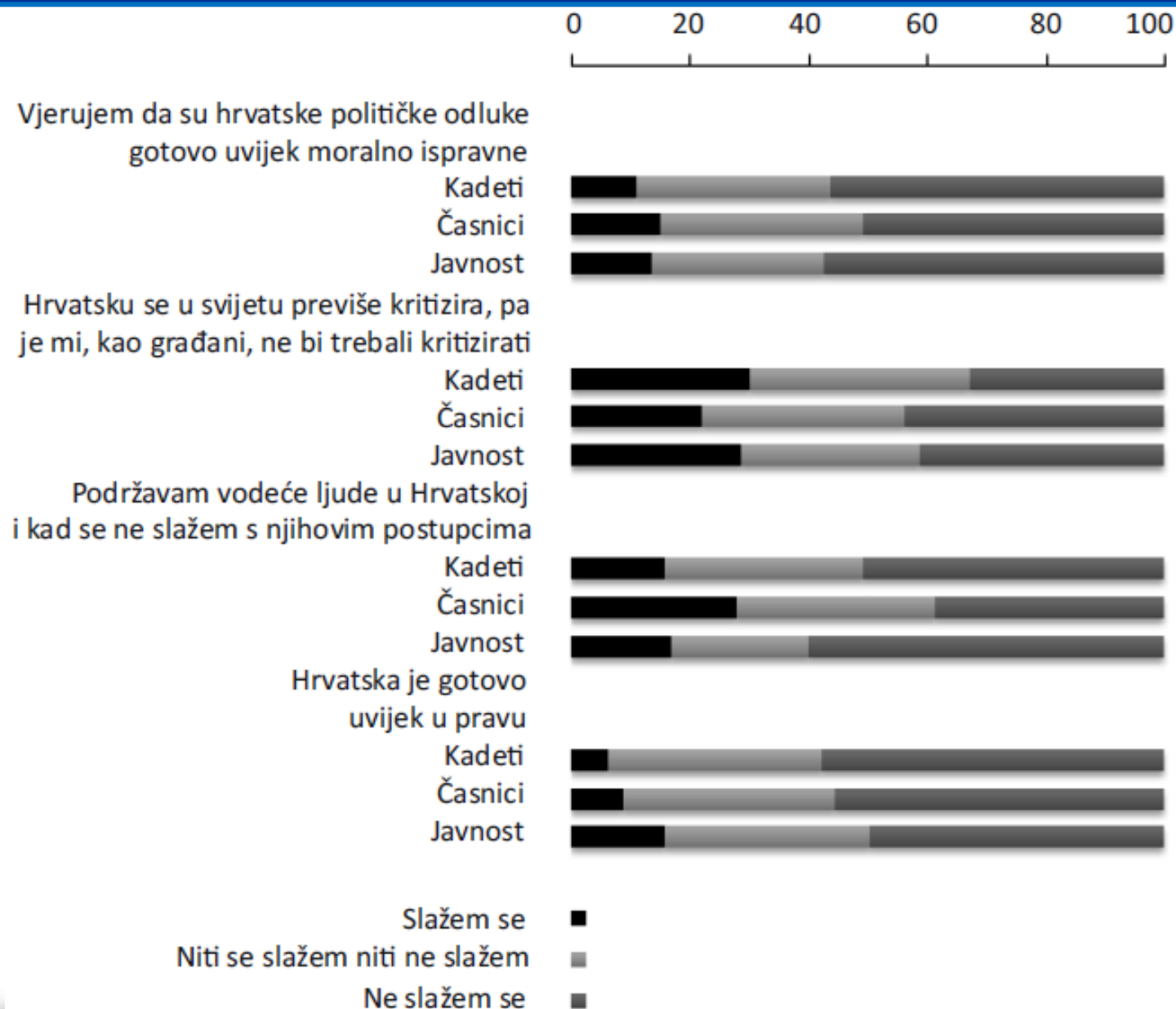

* Postotci odgovora 'prilično' i 'jako važno'.

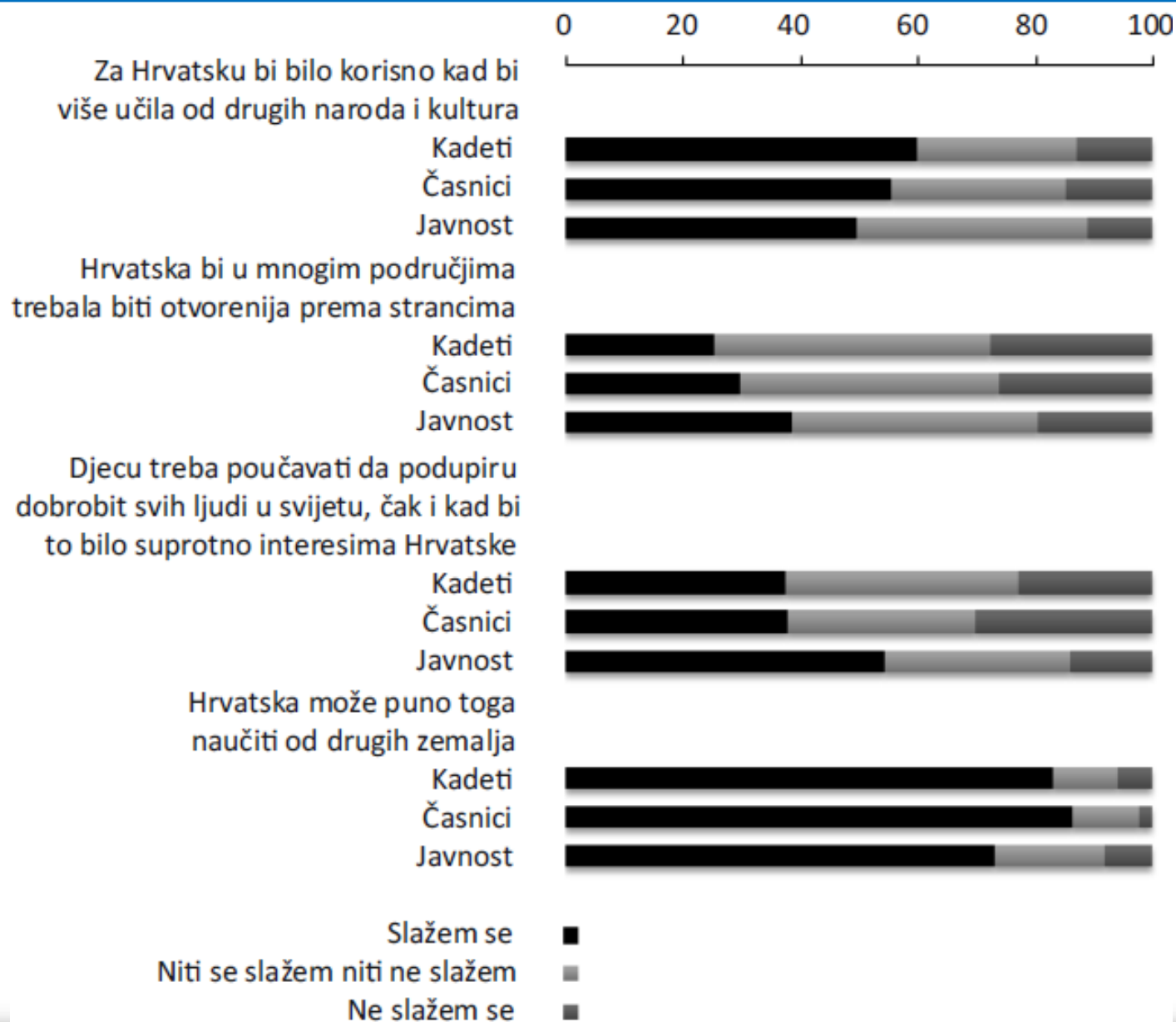
Koliko se slažete ili ne slažete sa sljedećim tvrdnjama? (mjere KRITIČKOG domoljublja, postotci odgovora)

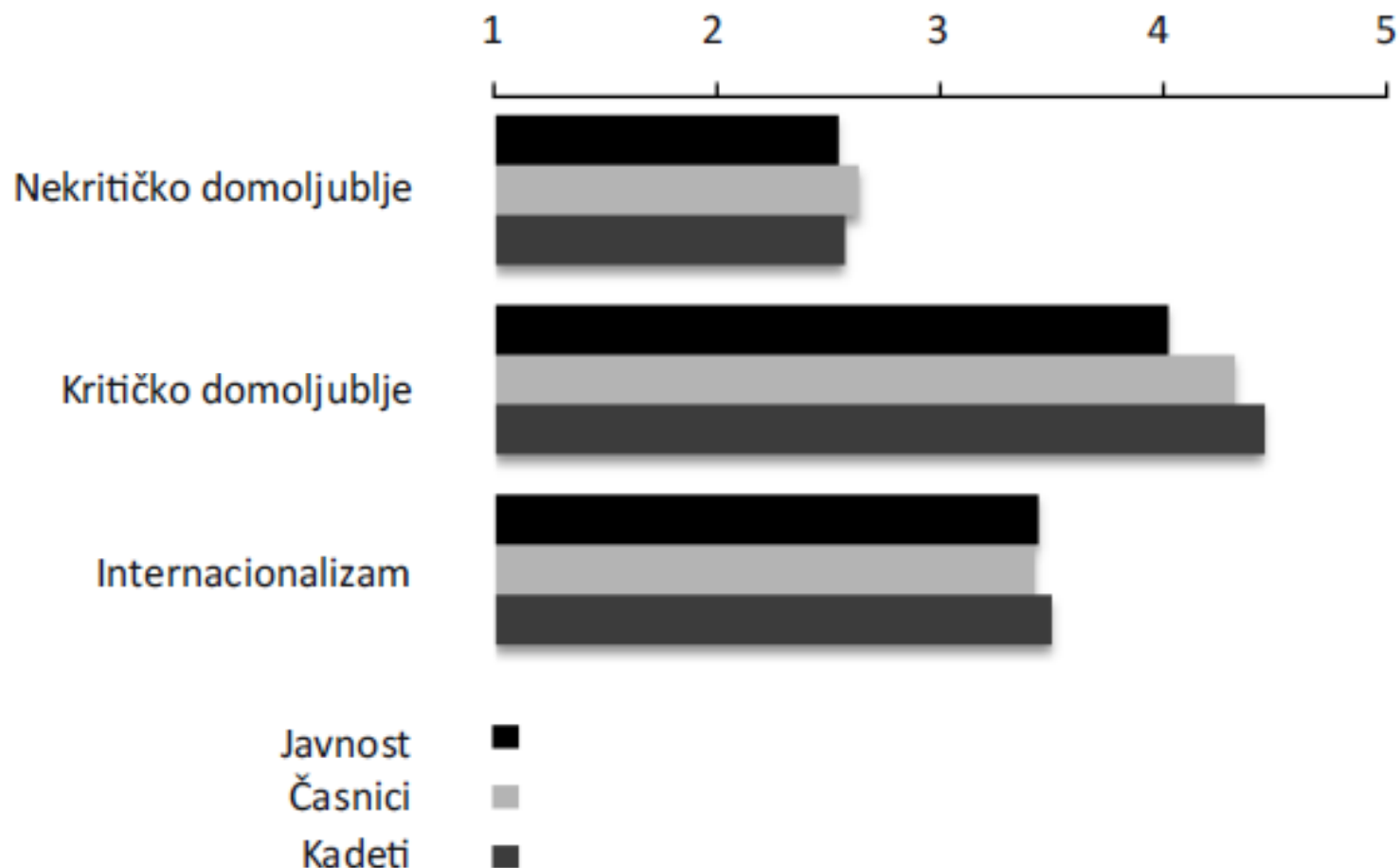
Koliko se slažete ili ne slažete sa sljedećim tvrdnjama? (mjere NEKRITIČKOG domoljublja, postotci odgovora)

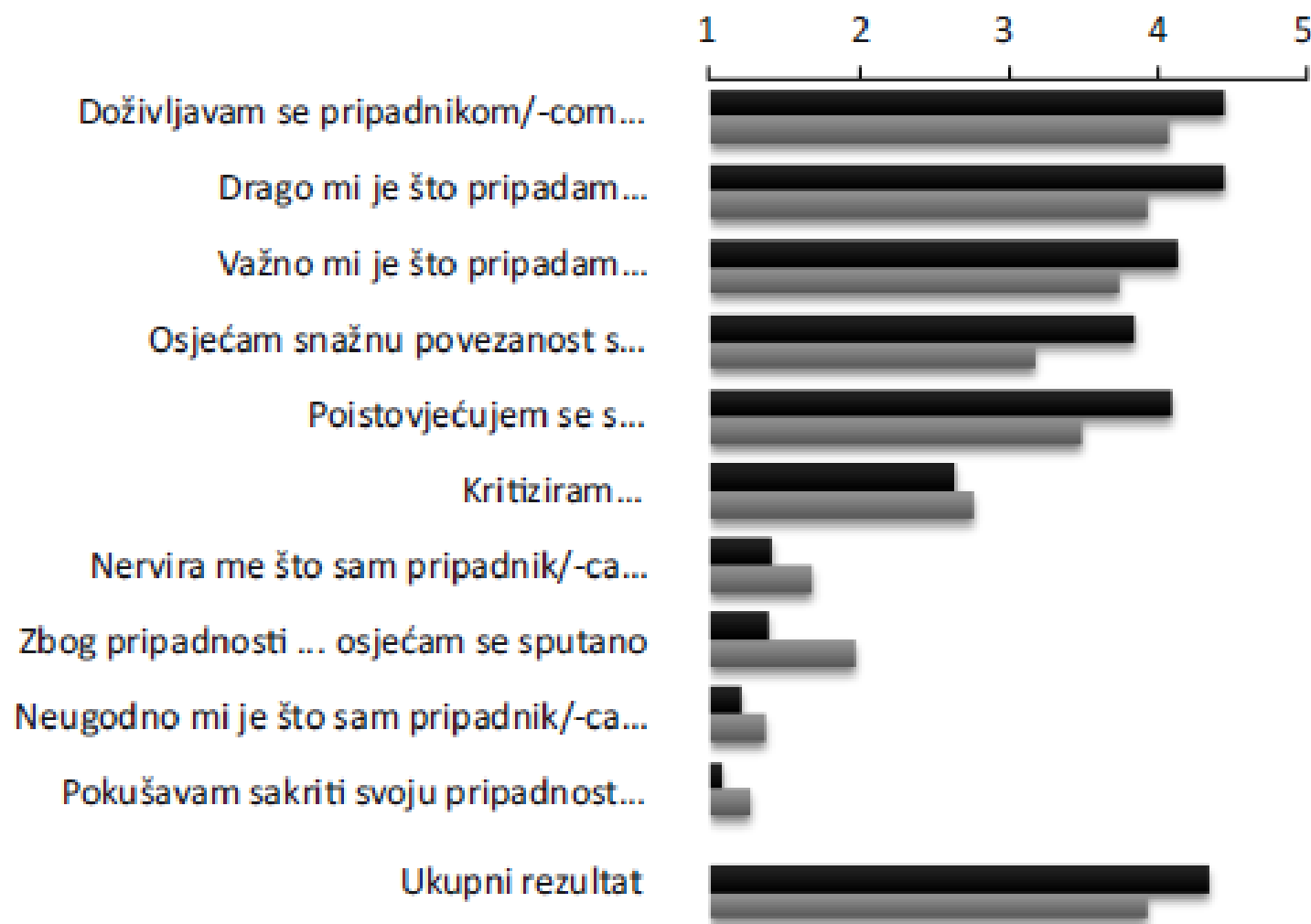
Koliko se slažete ili ne slažete sa sljedećim tvrdnjama? (mjere INTERNACIONALIZMA, postotci odgovora)

Prosječni rezultati časnika, kadeta i javnosti na ljestvicama nekritičkog i kritičkog domoljublja te internacionalizma

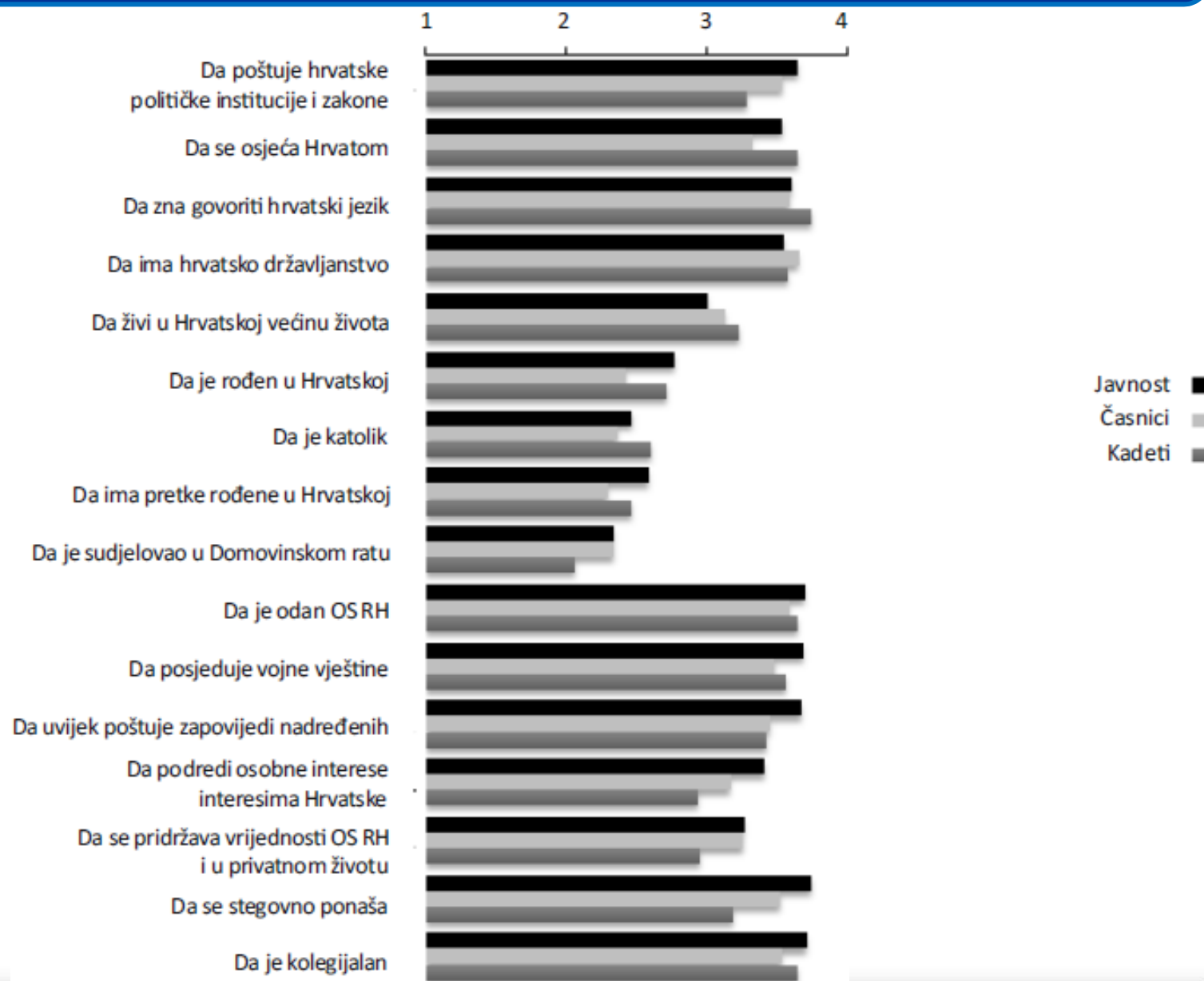

Misleći na svoju pripadnost hrvatskoj naciji / pripadnost OS RH, koliko se često osjećate ili ponašate na sljedeći način?*

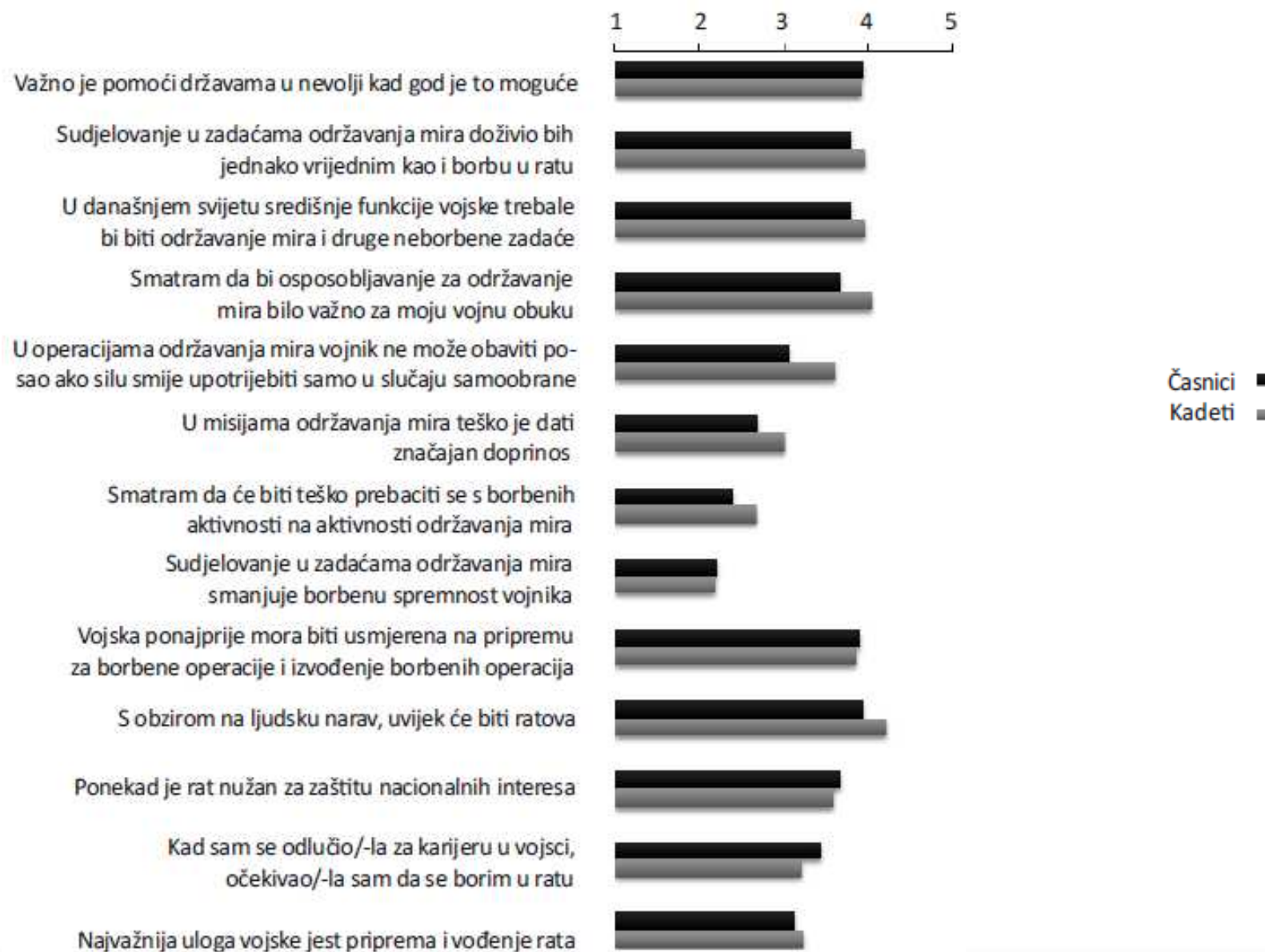
* Prosječne vrijednosti odgovora na ljestvici u rasponu od 1 - nikad do 5 - vrlo često.

Prosječne procjene važnosti pojedinih obilježja 'ideal-tipškog' pripadnika OS RH*

* Ljestvica u rasponu od 1 - uopće nije važno do 4 - jako je važno.

Prosječne vojne vrijednosne orijentacije: sklonost mirovnim operacijama i ratnička orijentacija *

* Ljestvica raspona 1 – 5.

RADIONICE:

- **HRVATSKA VOJSKA I DRUŠTVO ZNANJA**
- **HRVATSKA VOJSKA I STVARANJE NOVE GOSPODARSKE STRUKTURE**
- **HRVATSKA VOJSKA KAO ČIMBENIK LOKALNOG RAZVITKA**
- **HRVATSKA VOJSKA I ZAŠTITA OKOLIŠA**

dr. sc. Anka Mišetić

O radionicama

- Četiri radionice u sklopu projekta „Hrvatska vojska – hrvatsko društvo“ istraživale su mogućnosti u kojima se vojska može pojaviti kao relevantni čimbenik u nacionalnoj strategiji razvitka.
- Sudionici: eksperti iz civilnog i vojnog sektora
- Teme:
 1. Hrvatska vojska i društvo znanja
 2. Hrvatska vojska i stvaranje nove tehničke strukture (reindustrijalizacija)
 3. Hrvatska vojska kao čimbenik lokalnog razvitka
 4. Hrvatska vojska i zaštita okoliša

Zaključci i preporuke s radionice „Hrvatska vojska i društvo znanja“:

POLAZIŠTA

- I. Republika Hrvatska je 2001. godine potpisala Bolonjsku deklaraciju, koja je okvir i osnova za niz promjena u prostoru visokog obrazovanja poduzetih u Europi poradi stvaranja zajedničkog visokoobrazovnog prostora.
- II. Prema sadašnjem zakonskom okviru u Republici Hrvatskoj, dvije su mogućnosti za uključivanje vojnog sektora u visokoobrazovni sustav:
 - a) osnivanje visokoobrazovnih učilišta kao samostalnih visokih škola,
 - b) u okviru Ministarstva obrane, osnivanje takve ustrojbene jedinice koja će u suradnji sa Sveučilištem izvoditi programe za potrebe Ministarstva obrane.

Zaključci i preporuke s radionice „Hrvatska vojska i društvo znanja“:

PROBLEMI

1. Jedan od gorućih problema danas status je znanstvenika u oružanim snagama RH jer po ustrojbenim propisima Ministarstva obrane znanstvena radna mjesta nisu predviđena.
2. Problem predstavlja i način izbora znanstvenika u novom znanstvenom polju - „sigurnost i obrambene znanosti“.

Zaključci i preporuke s radionice „Hrvatska vojska i društvo znanja“:

PREPORUKE

1. Oblikovanje kvalitetnog visokoobrazovnog sustava zahtijeva angažman svih dionika: Ministarstva znanosti, obrazovanja i športa kao predstavnika Vlade, a u slučaju vojske još i resornog Ministarstva obrane, Sveučilišta i drugih dionika u vanjskom osiguravanju kvalitete.
2. Općenito, dva su modela prikladna za visoko obrazovanje u vojnom sektoru:
 - a) visokoobrazovne institucije koje su isključivo vojne institucije i u kojima se stječu kvalifikacije za dobivanje određenog čina – u njima je zanemarena znanstvena komponenta;
 - b) visoka vojna učilišta koja pohađaju i vojni i civilni polaznici, a završetkom se dobivaju diplome danas priznate u europskom sustavu: BA, MA i PhD – u njima se razvija i znanstvena komponenta.

Zaključci i preporuke s radionice „Hrvatska vojska i društvo znanja“:

PREPORUKE (nastavak)

3. Definirati znanstveno područje „sigurnosti i obrane“:

- a) Područje sigurnosti i obrane sadržajno bi obuhvatilo i osposobljavanje za upravljanje kriznim stanjima (katastrofe), za upravljanje kompleksnim tehničkim sustavima, infrastrukturom, različitim kriznim situacijama preko čega bi se povezalo djelovanje vojnog i civilnog sektora.
- b) Školovati vojne ali i civilne osobe koje bi stekle kompetenciju na tom području

Zaključci i preporuke s radionice „Hrvatska vojska i stvaranje nove tehničke strukture (reindustrijalizacija)”

POLAZIŠTA

- I. Vojska se nalazi u modernizacijskom ciklusu kao i cijelo društvo.
- II. Modernizacijski ciljevi hrvatskih oružanih snaga neodvojivi su od konteksta, koji čine brze promjene sigurnosnog okruženja, predvidivost, raznovrsnost sigurnosnih rizika, promjena sigurnosne arhitekture Europe, ulazak u NATO savez i pripreme za ulazak u EU.
- III. Modernizacija oružanih snaga ima tri sastavnice:
 - a) opremanje suvremenim naoružanjem i vojnom opremom,
 - b) zbrinjavanje starog naoružanja,
 - c) izgradnja nove infrastrukture.

Zaključci i preporuke s radionice „Hrvatska vojska i stvaranje nove tehničke strukture (reindustrijalizacija)”

PREPORUKE

1. Prvi korak je utvrđivanje stanja vojne tehnike: pokazalo se da je ona uglavnom zastarjela, a kao posljedica korištenja u ratu većim je dijelom istrošena.
2. Za uspješno ostvarivanje modernizacijskih ciljeva potrebna je interdisciplinarna suradnja, posebno suradnja društvenih i tehničkih znanosti.
3. Pozitivna ocjena zajedničkim razvojnim offset programima koji se provode u koordinaciji Ministarstva obrane i Ministarstva gospodarstva.

Zaključci i preporuke s radionice „Hrvatska vojska i stvaranje nove tehničke strukture (reindustrijalizacija)”

PREPORUKE (nastavak)

4. Uvođenje novih tehnologija prvi je uvjet razvoja (nanotehnologije, ili biotehnologije, laserske tehnologije, energetske tehnologije i sl.)
5. Gospodarske i specifično vojne zadaće se povezuju kroz redefinirani pojam suvereniteta koji uključuje i tehničke sposobnosti, jer bez mogućnosti djelovanja društvo može biti samo „načelno slobodno”.
6. Predlaže se izrada jednog dodatnog dokumenta koji bi bio sukladan Dugoročnom planu razvoja, a u kojem bi se utvrdilo koje su to temeljne tehnologije, temeljni proizvodi, temeljni sustavi znanja i temeljna znanja koja su važna za očuvanje ovako shvaćenog suvereniteta.

Zaključci i preporuke s radionica „Hrvatska vojska kao čimbenik lokalnog razvitka“ i „Hrvatska vojska i zaštita okoliša“

POLAZIŠTA

- I. Dosadašnja praksa poznaje dosta primjera uspješne suradnje na pitanju usklađivanja zajedničkih interesa u postupcima izrade prostorno-planske dokumentacije na razini lokalne uprave i samouprave.
- II. Razina komunikacije između lokalnih zajednica i Hrvatske vojske, osobito po pitanjima očuvanja i zaštite okoliša nije uvijek zadovoljavajuća.

Zaključci i preporuke s radionica „Hrvatska vojska kao čimbenik lokalnog razvitka“ i „Hrvatska vojska i zaštita okoliša“

PREPORUKE

1. Moguća uloga vojske u lokalnoj zajednici jest kroz otvaranje novih radnih mjesta, povećanje razine sigurnosti naselja, poboljšanje demografske slike, općenit porast važnosti mjesta.
2. Jedan od zadataka oružanih snaga mogao bi biti i nastojanje da se sa svojim djelatnostima i teritorijalnim rasporedom objekata uključi u projekt ravnomjernijeg razvitka Hrvatske.

Zaključci i preporuke s radionica „Hrvatska vojska kao čimbenik lokalnog razvitka“ i „Hrvatska vojska i zaštita okoliša“

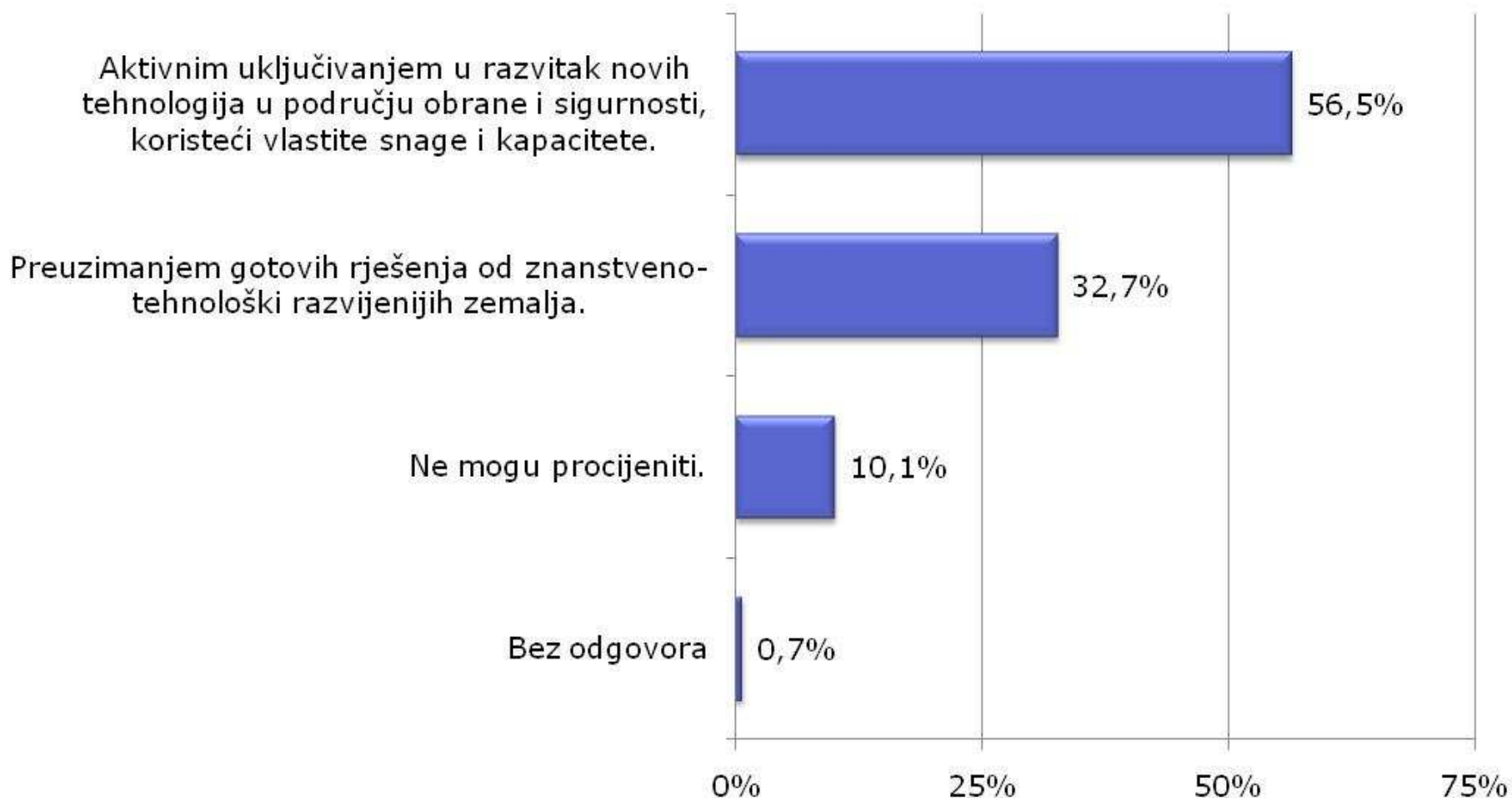
PREPORUKE (nastavak)

3. Hrvatska vojska treba što više angažirati mala lokalna poduzeća i pojedince, te ih motivirati da uđu u proces oživljavanja privrede.
4. Jedan od načina na koji se brane nacionalni interesi, uz istovremeno aktivno djelovanje na zaštiti okoliša, jest i nastojanje da se osigura optimalna energetska efikasnost.
5. Javnost mora biti točno i detaljno informirana o onim elementima zaštite okoliša koji se tiču kvalitete života u lokalnoj zajednici, a na koje Hrvatska vojska ima izravan utjecaj.

STAVOVI ČASNIKA: Kako bi OS RH mogle najviše doprinijeti znanstveno-tehničkom razvitku društva u cjelini?

STAVOVI ČASNIKA: Kako OS RH mogu odgovoriti na potrebu za modernizacijom tehnologija u području obrane i sigurnosti?

STAVOVI ČASNIKA: Na koji način OS RH mogu odgovoriti na stalnu potrebu za modernizacijom tehnologija u području obrane i sigurnosti, kad je riječ o industrijskim kapacitetima?

ZAKLJUČNI OSVRT

prof. dr. sc. Vlado Šakić

Završne preporuke

1. Empirijsku arhivu iz projekta te bibliografiju koristiti kao jedan od temelja generaliziranog uvida u odnose između hrvatskog društva i Hrvatske vojske.
2. Metodološki okvir projekta koristiti kao osnovu za buduća istraživanja i ad hoc analize.
3. Brojne empirijske uvide koristiti kao strateške orijentacije u izgrađivanju i modernizaciji Oružanih snaga te izgrađivanje primjerenih odnosa s međunarodnim vojnim i političkim savezima.
4. Empirijsku građu iz projekta koristiti za razvoj posebnog sektora izdavačke djelatnosti unutar šireg znanstvenog sektora.
5. Cjelokupna postignuća projekta koristiti kao važno pomagalo u dugoročnom izgrađivanju javne legitimacije Oružanih snaga Republike Hrvatske.

HVALA NA POZORNOSTI